

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. พัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมในระดับปฐมวัย
3. คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม
4. กิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย
5. กิจกรรมการใช้หุ่นละครดาบ
6. การหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นละครดาบ
7. การหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นละครดาบ
8. บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดคกลาง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างอย่างมี ความสุข (คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 3-26)

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

1.1 โครงสร้างสาระการเรียนรู้หลักสูตรปฐมวัย

โครงสร้างหลักสูตรปฐมวัย สำหรับเด็ก 3-5 ปี เป็นการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครูอาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1.1.1 ประสบการณ์สำคัญ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้โดยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกันด้วย

1.1.2 สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็ก ที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ครูสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการและความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญ อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

1.2 การจัดกิจกรรม

ควรจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และที่สำคัญต้องให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ดังนี้

ตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 – 08.30 น.	รับเด็ก
08.30 – 08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.25 น.	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.25 – 09.45 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.45 - 10.05 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และเสรี
10.05 – 10.15 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.15 – 10.35 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม)

10.35 – 11.00 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.00 – 11.30 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
11.30 – 11.40 น.	แปรงฟัน
11.40 – 14.00 น.	นอนพักก่อน
14.00 – 14.10 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.10 – 14.30 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
14.30 – 15.00 น.	เกมการศึกษา
15.00 – 15.30 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ ตารางกิจกรรมประจำวันสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน โรงเรียน ตัวเด็ก อาจสลับกิจกรรมก่อนหลัง เร็วหรือช้ากว่าเวลาที่เสนอ แล้วแต่ความเหมาะสมแต่ควรจัดกิจกรรมให้ครบทุกกิจกรรมในแต่ละวัน

1.3 ขอบข่ายกิจกรรม

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

1.3.1 การพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่

1.3.2 การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก

1.3.3 การพัฒนาอารมณ์จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

1.3.4 การพัฒนาสังคมนิสัย

1.3.5 การพัฒนาการคิด

1.3.6 การพัฒนาภาษา

1.3.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

1.4 หลักการจัดกิจกรรม

1.4.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

1.4.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องเกินกว่า 20 นาที

1.4.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

1.4.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและครูเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

1.5 การวัดผลและการประเมินพัฒนาการ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นกากรวัดและประเมินผลที่อยู่ใน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ

๑๗๙ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน เพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมินในกรณีที่ผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และ มากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใดนอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน ทักษะการเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการ ปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนใน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระ ความรับผิดชอบสามารถดำเนินการ โดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบ มาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการ โดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้น สังกัดในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการ ประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตาม มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียน ทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียง
คุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา
ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

การประเมินพัฒนาการเด็ก

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย
อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่ง
ของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้มุ่งให้นำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุง
วางแผนจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย
ของการวัดและประเมินพัฒนาการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 :
23-24)

1. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล
เพื่อค้นหาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

2. เพื่อประเมินโปรแกรมในการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย

3. เพื่อสื่อสารให้ผู้ปกครองรับทราบและร่วมมือกันพัฒนาเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 23-24) กล่าวถึงการ
ประเมินพัฒนาการเด็กจะต้องประเมินเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่องทุกระยะ เพื่อดูการพัฒนาของ
เด็กแต่ละด้านและนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการหรือแก้ไข
ข้อบกพร่องของเด็กแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเด็กจะได้มีพัฒนาการสูงสุดเต็มตามศักยภาพ และ
ความพร้อม

กรมวิชาการ (2540 : 46) ยึดหลักการประเมินพัฒนาการดังนี้

1. ต้องประเมินพัฒนาการให้ครบทุกด้าน

2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี

3. สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็ก

โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน

4. ทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการเลือกใช้เครื่องมือและการจัดบันทึก ไว้เป็นหลักฐาน

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2542 : 162) ได้กล่าวถึงการวัดและการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นการวัดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิใช่การวัดเพื่อตัดสินได้หรือตก ซึ่งการวัดและการประเมินพัฒนาการมีหลายวิธีดังนี้

1. การสังเกต เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ต้องการทราบโดยการเฝ้ามองจากสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลองเป็นเวลานาน
 2. การสนทนาวิธีนี้ใช้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอนและหลังจากสอนแล้วเนื่องจากเด็กเล็กอ่านเขียนไม่ได้ เป็นการซักถามเรื่องราว และประสบการณ์
 3. การตรวจผลงาน วิธีนี้คือการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงานภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ มาตรวจ
 4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีการนี้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ซึ่งยังอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้
 5. การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกความพร้อมในการเรียนเป็นทางการควรจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก ภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน
- ดังนั้นการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจะต้องประเมินความพร้อมทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะเลือกใช้วิธีการประเมินผลแบบใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบความพร้อม และจุดประสงค์ที่จะวัดและประเมินผลแต่ละครั้ง ซึ่งควรนำวิธีการประเมินมาใช้ให้เหมาะสม

การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม

การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กมีวิธีการต่างๆ หลายวิธีดังต่อไปนี้ (นภเนตร ธรรมบวร, 2540 : 99-107)

1. การสังเกต โดยส่วนใหญ่ครูอนุบาลจะสังเกตเด็กจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น ในขณะที่เด็กกำลังทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเสรีขณะกำลังเล่นกับเพื่อน โดยครูอาจเลือกสังเกตเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้แล้วจัดบันทึกไว้ หรือจะใช้แบบบันทึกพฤติกรรม (Checklist) ก็ได้ เช่น การโต้เถียงกันระหว่างเด็ก

ซึ่งพบเห็นได้บ่อยๆ ในชั้นเรียนเด็กปฐมวัย ครูอาจทราบดีกว่าเด็กแต่ละคนมีกระบวนการในการจัดการกับปัญหาอย่างไร และมีการแสดงออกและควบคุมอารมณ์ของตนเองอย่างไร เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ครูควรทำการสังเกตเด็กในมุมการเล่นต่างๆ เช่น มุมบทบาทสมมติ หรือ มุมดนตรี เป็นต้น ในการเล่นอิสระต่างๆ เหล่านี้ เด็กจะแสดงออกถึงความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองและสิ่งซึ่งเด็กประสบในชีวิตประจำวันของตน

การเล่นในมุมบทบาทสมมติของเด็กจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกต่างๆ ของเด็กซึ่งบางครั้งเด็กจะแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แต่ในบางครั้งการแสดงออกอาจเป็นไปในทางตรงกันข้ามได้ เช่น เด็กหญิงวัย 5 ขวบคนหนึ่ง ซึ่งชอบเล่นเป็น “หมอ” แล้วพูดกับตุ๊กตาเสมอว่า “ฉีดยานิดเดียว ไม่เจ็บนะ ไม่เห็นต้องกลัวเลย” อาจมีความวิตกกังวลอย่างสูงกับการไปหาหมอหรือรับการรักษาในโรงพยาบาลของตนก็เป็นได้

ในการเล่นต่างๆ ของเด็กจะสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เด็กพึงพอใจ และเหตุการณ์ที่เด็กไม่พึงพอใจ ในขณะเดียวกัน เด็กอาจเปลี่ยนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเพื่อจัดการกับความกลัว ที่เกิดขึ้นหรือเพื่อให้ตนยอมรับเหตุการณ์ในอดีตของตนได้ดีขึ้น

การเล่นของเด็กในแต่ละเหตุการณ์ อาจจะทำให้เรื่องราวน้อยมากเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างไรก็ตาม รูปแบบที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กัน จากการสังเกตหลายๆ ครั้ง จะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทาง อารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็ก

ในการประเมินผลพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ครูควรทำการสังเกตเด็กในขณะที่เด็กกำลังมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือเล่นกลางแจ้ง มากกว่าการเลือกสังเกตเด็กในขณะที่เด็กเล่นคนเดียว นอกจากนั้นครูควรเอาใจใส่กับคำพูดที่เด็กแสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกระหว่างเพื่อน เช่น ถ้าเด็กในห้องเป็นจำนวนมากพูดว่า “หนูไม่อยากเล่นกับนัทเลย” ครูควรให้ความสนใจกับวิธีการที่นัทแสดงออก หรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเพื่อจะได้ทราบสาเหตุ

2. การรวบรวมผลงานเด็ก ผลงานต่างๆ ของเด็ก เช่น ภาพวาด ภาพปั้น ผลงานทางศิลปะของเด็กหรือแม้แต่บันทึกของเด็กจะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางอารมณ์จิตใจ และสังคมของเด็ก นักการศึกษาอามี (Almy) และ เจนนิชิ (Genishi, 1979 : 145) กล่าวว่า พัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจของเด็กจะสะท้อนผ่านงานทางศิลปะ การใช้สีและภาพวาด

ของเด็กในช่วงอารมณ์ต่างๆ จะแตกต่างกัน เช่น ภาพวาดในขณะที่เด็กอารมณ์แจ่มใสจะแตกต่างจากภาพวาดในขณะที่เด็ก มีความวิตกกังวล เป็นต้น

นอกจากนั้น ผลงานทางศิลปะของเด็กยังสะท้อนให้เห็นถึงการเจริญเติบโตและความพยายามที่จะเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของเด็ก

โดยส่วนใหญ่ เด็กเล็กๆ จะแสดงอารมณ์ต่างๆ ของตนผ่านทางภาพวาดมากกว่าการเขียน หรือคำพูด ดังนั้นผลงานทางศิลปะของเด็ก สามารถให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็กได้ โดยครู อนุบาลอาจจะพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับภาพที่เด็กวาดแล้ว เขียนเรื่องที่เด็กเล่าได้ภาพที่เด็กวาดได้

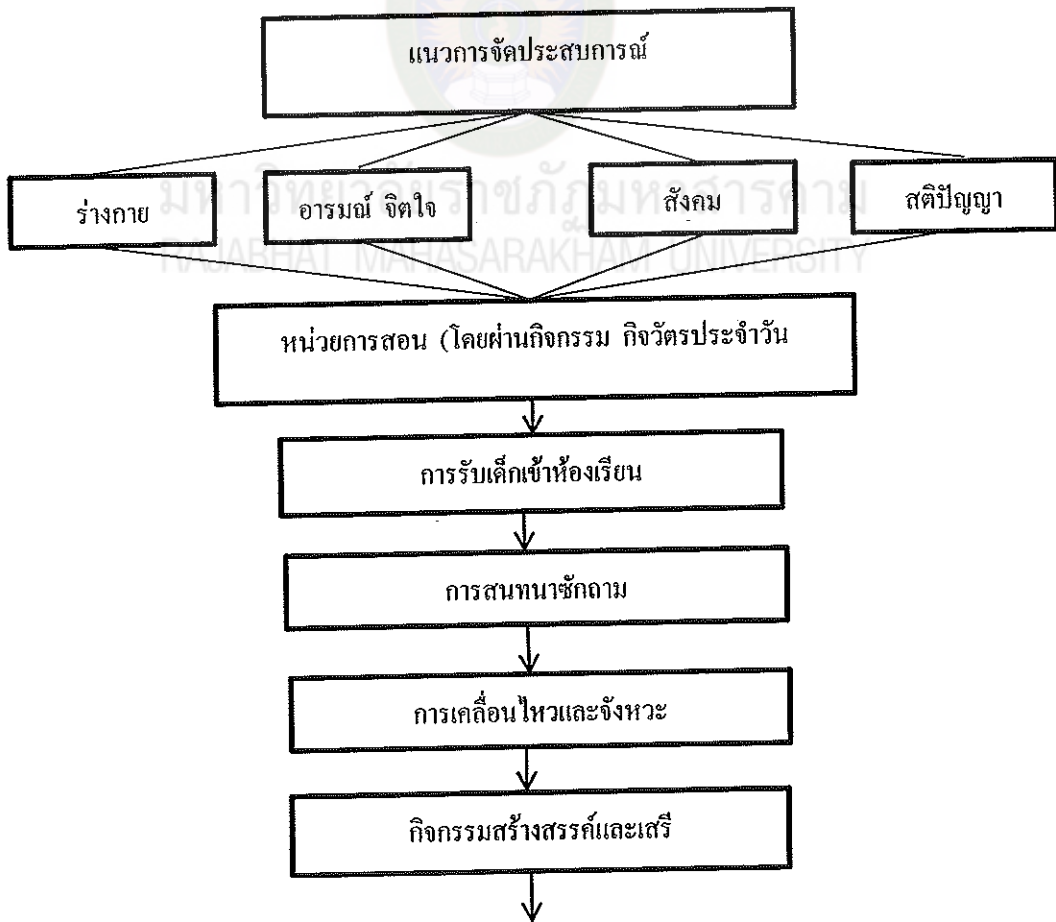
3. การสัมภาษณ์ พูดคุย การสัมภาษณ์ พูดคุยอาจเกิดได้ทั้งกับตัวเด็กเองและกับผู้ปกครอง โดยส่วนใหญ่แล้วครูหรือนักจิตวิทยา โรงเรียนจะสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กในเรื่องที่ต้องการทราบ (ดวงเดือน ศาสตร์ภักทร. 2547 : 363) เช่น ถ้าครูสังเกตว่าเด็กแสดงอารมณ์โกรธและก้าวร้าวกับเพื่อนๆ เสมอ ครูอาจจะมีการพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กขณะที่เด็กอยู่ที่บ้าน ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจในตัวเด็กมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ครูอาจมีการพูดคุยกับเด็กโดยตรงเกี่ยวกับความคิดและความรู้สึก ของเด็กได้ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนละเอียดอ่อนและบางครั้งก็ยากแก่การสังเกต การพูดคุยกับเด็ก โดยตรงจะช่วยให้ครูเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กและไม่ด่วนสรุป ตัดสิน หรือตีความพฤติกรรมเด็กเร็วเกินไป ครูอาจใช้คำถามง่ายๆ เช่น “หนูรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นวันนี้” เป็นต้น นอกจากนั้นครูอาจพูดคุยกับเด็กเป็นกลุ่มได้ โดยครูอาจนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กทั้งห้องมาพูดคุยอภิปรายกับเด็กว่าเด็กรู้สึกอย่างไร เป็นต้น

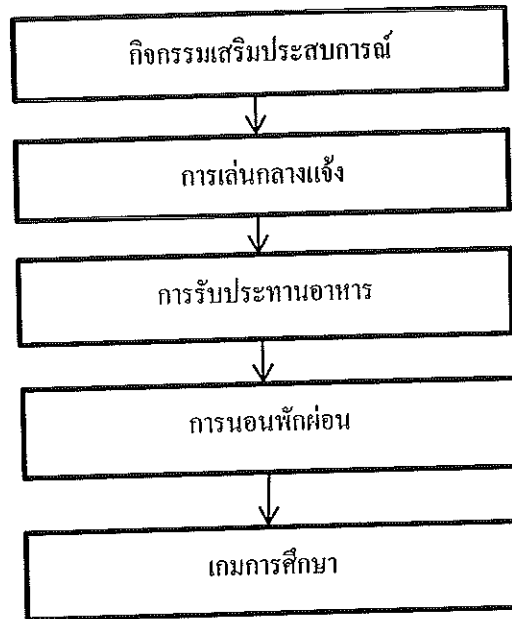
4. การใช้แบบทดสอบ เป็นการทดสอบเพื่อต้องการทราบความรู้สึกของเด็กปฐมวัย โดยการสร้างสถานการณ์ (รูปภาพ) มาถาม แล้วให้เด็กตอบโดยเลือกรูปที่แสดงอารมณ์ต่างๆ กัน ทั้งนี้เพื่อประเมินความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ นั้นเอง (ดวงเดือน ศาสตร์ภักทร. 2547 : 363) เช่น ครูอาจสมมติเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเด็กหรือที่เด็กพบเห็นเสมอๆ ขึ้นมา แล้วถามเด็กว่า เด็กรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เวลานั้น ทั้งนี้ก็โดยมีรูปภาพประกอบให้เด็กดู เช่น “ถ้าหนูกำลังเล่นของเล่นอยู่ แล้วเพื่อนมาแย่งของเล่นไป หนูจะรู้สึกอย่างไร” เป็นต้น

สรุปได้ว่าการประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัยถือเป็นเรื่องท้าทาย และซับซ้อน ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมหลายอย่างไม่อาจสังเกตเห็นทันทีทันใด ในขณะเดียวกัน เด็กก็มีพฤติกรรมการแสดงออกหลายรูปแบบ ซึ่งในบางครั้งทำให้ยากแก่การสรุป ครูมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การประเมินผลหลายรูปแบบเริ่มตั้งแต่การสังเกตการรวบรวมผลงานเด็ก การพูดคุย สัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครองรวมถึงการใช้แบบทดสอบการจะเลือกใช้เทคนิควิธีการประเมินผลรูปแบบใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับเด็ก ตัวครูและผู้ปกครอง

1.6 โครงสร้าง

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้กำหนดจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน ให้เด็กได้ทำกิจกรรม กิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับพัฒนาการดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลจึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กแข็งแรง ใช้ได้คล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมใน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็ก ให้เห็นความสามารถ และศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละอายุความเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ หรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ คุณลักษณะของเด็กตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3-5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 3 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย ผู้เรียนสามารถรับลูกบอลด้วยมือและลำตัว เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ และใช้กรรไกรมือเดียวได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ผู้เรียนแสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม และกลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม ผู้เรียนรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมุติได้ และรู้จักรอคอย

พัฒนาการด้านสติปัญญา ผู้เรียนสามารถสำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอนคำคล้องจองง่ายๆ และอยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย ผู้เรียนสามารถกระโดดขาเดียวอยู่กับที่ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้นลงบันไดสลับท้ำได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษแบบเส้นตรงได้และกระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ผู้เรียนสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบทำทนายผู้ใหญ่และต้องการให้มีความพึง คนสนใจ

พัฒนาการด้านสังคม ผู้เรียนสามารถแต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องน้ำห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่น และเก็บของเล่นเข้าที่

พัฒนาการด้านสติปัญญา ผู้เรียนสามารถจำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

เด็กอายุ 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย ผู้เรียนสามารถกระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ ลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้นลงบันไดสลับท้ำได้อย่างคล่องแคล่วเขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กได้ดี เช่น ตีกระดุม ผูกเชือกทรงเท้า ยึดตัวคล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ผู้เรียนสามารถแสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถของตนเองและผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงาน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อนามสกุล และอายุของตนเองได้

พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้ สร้างผลงานตามความคิดของตนเองโดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น และแปลกใหม่ รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร” เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม และ นับปากเปล่าได้ถึง 20

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาผู้เรียนระดับปฐมวัยอายุ 3-5 ปี เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ ในทุกๆ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้กล้ามเนื้อมือเท้า ให้สัมพันธ์กันกับประสาท สายตา มือและเท้า พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการพัฒนาผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมด้านอารมณ์ แสดงออกได้เหมาะสมกับสถานการณ์ พัฒนาการด้านสังคมเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข รู้จักสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย พัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในการจำแนกสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเอง รู้จักชื่อนามสกุลของตนเอง รู้จักการใช้คำถามและเริ่มเข้าใจนามธรรม การศึกษาระดับปฐมวัยจึงเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียนในการเรียนภาคบังคับ 9 ปี คือ ช่วงชั้นที่ 1 ระดับ ป.1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ระดับ ป.4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ระดับ ม.1- ม.3

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมประจำวันของแต่ละโรงเรียน ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพและวัฒนธรรม ของท้องถิ่น รวมทั้งการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของครู โดยครูจะกำหนดกิจกรรมแต่ละช่วง โดยคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ คือ กระทบช้า จังหวะเวลาที่สม่ำเสมอ ความเคารพและน้อมรับคุณค่าของทุกสิ่ง ดังนั้นกิจกรรมประจำวันของโรงเรียนอนุบาลแต่ละแห่งจะยึดหยุ่นไปตามสภาพชีวิตในชุมชนนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบแผนตายตัว

การพัฒนาการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีระเบียบวินัย

จริยธรรมเป็นความรู้พื้นฐานในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นคนดีทำให้สังคมมีความสุข ดังนั้น ในปัจจุบันประเทศไทยจึงมุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมของคนไทยให้เจริญ โดยเริ่มที่การศึกษาระดับปฐมวัย

เพราะเป็นวัยแรกเริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของวัยมนุษย์ทุกช่วงอายุ สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานและผู้ปกครองมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรมเป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ได้มองเห็นได้ยากยิ่ง แม้บุคคลที่เชื่อว่าตนมีคุณธรรมและผู้อื่นก็เห็นตามด้วย ก็อธิบายได้ยากยิ่งว่า คุณธรรมมีลักษณะอย่างไร เพราะเป็นลักษณะที่ปรากฏหรือฝังลึกลงในจิตใจของผู้นั้น โดยเฉพาะ รู้ได้เฉพาะตน มีนักการศึกษาที่ศึกษาได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ดังนี้

บุญมี แท่นแก้ว (2549 : 29) ให้คำนิยามในคำว่า Virtue หมายถึง ความเลิศล้ำแห่งอุปนิสัยและความประพฤติดี (Excellence of Character or of Habitual Behavior)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2552 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2552 : 29) ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือ ความดี ความงามความดี

ปรีชา เศรษฐวิธร (2548 : 28) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรมคือ ความรู้ คุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคล โดยแบพละนหรือโดยบังเอิญ มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ถ้าหากเขาไม่รู้ว่าเขากำลังทำอะไร ทำเพื่ออะไร คุณธรรมทุกอย่างต้องเกิดจากความรู้ และไม่ใช่ความรู้ที่เป็นทฤษฎี หากแต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ได้ให้คำนิยามคุณธรรม (บุญมี แท่นแก้ว. 2536 : 60) ความคิดรวบยอดในความรู้สึกลึกซึ้งชอบ ชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก เอสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นว่า อะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมากระตุ้น

พรจิต แท้สูงเนิน (2542 : 19) คุณธรรม หมายถึง ความงาม ความดี เป็นสภาวะจิตใจที่มั่นคง เป็นความดีขั้นสูงสุดเกิดจากเจตจำนงที่ดี และจากการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล

จากความหมายของคุณธรรม ที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความดีงาม ความรู้สึกที่รับผิดชอบ ที่เกิดจากสภาวะจิตใจที่มั่นคง

จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วย จริยธรรม คือ การกระทำทั้งกาย วาจา และ ใจที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น และสังคม (สุรางค์ ใ้วตระกูล. 2544 : 366) ได้กำหนดรายการพฤติกรรมซึ่งคุณสมบัติในจริยธรรม คือ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย

พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นและขั้นกับวัย คล้ายคลึงกับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เด็กเล็กที่มีอายุ 5-8 ขวบ จะยอมรับมาตรฐานทางจริยธรรมจากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครู เด็กที่โตกว่า

ความสำคัญของคุณธรรม

โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2550 : 32) กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมว่า

1. คุณธรรมเป็นพื้นฐานการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเอง และผู้อื่นหนึ่ง คุณธรรมเป็นบ่อเกิดจริยธรรมและเป็นแก่นของค่านิยม
2. คุณธรรมเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังและดำรงรักษา
3. ทักษะของโสคราติส (Socrates) คุณธรรมนั้นผูกพันอยู่กับความสุข คือ คุณธรรมเป็นเหตุให้พบความสุขและสร้างสมคุณธรรม เพื่อนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีและความเต็ม สมบูรณ์ในชีวิต
4. ในทัศนะของคานท์ (Kant) คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับคนดี และความดี และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในความควบคุมของเรา
5. คุณธรรมเกี่ยวพันอยู่กับความเคยชินในการประพฤติดี ตรงกันข้ามกับกิเลส ซึ่ง เป็นความเคยชินในการประพฤติชั่ว

6. คุณธรรมก่อให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ คือเมื่อฝึกคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่งแล้วก็พลอยได้คุณธรรมอื่นๆ ไปด้วย แต่ถ้าปล่อยให้เกิดสิ่งอื่นๆ เกาะงุม กิเลสอีกหลายอย่างก็เกิดตามมาด้วยเช่นกัน

7. คุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้องสนใจฝึกฝนคุณธรรมให้มั่นคงในการประพฤติดี ใครไม่ปลูกฝังคุณธรรม กิเลสก็จะเป็นเจ้าเรือน ยิ่งปลูกฝังคุณธรรมเท่าใด ก็ยิ่งมีความโน้มเอียงที่จะทำความดีมากขึ้นเท่านั้น

สรุปได้ว่า คุณธรรมนั้นก่อให้เกิดจริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมตลอดจนความสุข ความพอใจคุณธรรมสร้างคนดี และความดี ก่อให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ และเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพนับเป็นคุณภาพสำคัญของคนประการหนึ่งที่ต้องปลูกฝัง สร้างสมและดำรงรักษาเอาไว้ให้มีอยู่ในตัว

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (Moral) ถือว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในวงการศึกษา ทั้งทางตะวันตกและตะวันออก เพราะจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อันที่จะทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เนื่องจากจริยธรรมเป็นนามธรรม มีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมแตกต่างกันไป ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2555 : 291) ได้กล่าวถึงจริยธรรมว่าจริย (อ่านว่า จะ-ริ-ยะ) น. ความประพฤติ, ใช้ในคำสมาส เช่น จริยศึกษา ป. จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฏศีลธรรม

สาโรช บัวศรี (2552 : 20) กล่าวว่าจริยธรรมนั้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการประพฤติของแต่ละบุคคลที่แสดงออกทางความคิด คำพูด การกระทำ เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในความหมายนี้สรุปได้ 2 ประเด็นคือ ศีลธรรม เป็นการงดเว้นจากการกระทำที่เป็นโทษ และคุณธรรม เป็นคุณภาพจิตใจดีที่ควรปฏิบัติ และยังกล่าวว่า จริยธรรมแยกเป็น 2 คำ คือ จริย แปลว่า ความประพฤติ และธรรม แปลว่า คุณภาพของจิตใจแต่ละคน เมื่อคำสองคำมารวมกันเข้าจึงแปลว่า คุณภาพของจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน

วัลลภ กันทรัพย์ (2548 : 3-4) ให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่า เป็นแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมโดยพิจารณาใน 2 ลักษณะคือ ค่านิยมทางจริยธรรม เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตในลักษณะความเชื่อ ความพอใจ ค่านิยมเป็นต้น และพฤติกรรมจริยธรรม เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติการปฏิบัติที่สังคมต้องการถ้าผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานของสังคมได้ จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีจริยธรรม

ธีระพร อุวรรณโน (2546 : 2) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ระบบของกฎเกณฑ์ที่ใช้การจำแนกการกระทำที่ดีจากการกระทำที่ชั่ว การกระทำที่ถูกจากการกระทำที่ผิดและการกระทำที่ควรจากการกระทำที่ไม่ควร

ดั่งที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2549 : 48) กล่าวไว้ว่า จริยธรรม หมายถึงความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกของสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติต้องรู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ดังนั้นการปฏิบัติตามจริยธรรมจึงต้องประกอบกันทั้งความรู้สึทางจิตใจและการปฏิบัติทางกาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2549 : 10-22) โดยนักวิชาการสาขาต่างๆ ให้นิยามของจริยธรรมแตกต่างกันไปถึง 12 นิยาม แต่สรุปได้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางความประพฤติและการปฏิบัติ เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าและพึงประสงค์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 8-12) โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความหมายทั้งด้านที่ให้พุทธศาสนาเป็นพื้นและด้านสังคมวิทยาเป็นพื้น ซึ่งสรุปได้ว่า จริยธรรม คือการกระทำทั้งกายวาจาและใจ ที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ธีรพร กุลนันทน์ (2544 : 3) ได้กล่าวถึงนักการศึกษาของต่างประเทศที่ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

ธอนไดค์ และมาร์ฮาร์ท (Thorndike & Barnhart, 1959 : 629) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง คุณธรรมหรือการกระทำที่ถูกต้อง หรือขอบเขตของระเบียบหรือหลักความประพฤติ ซึ่งสอดคล้องกับวอลเตอร์ และคนอื่น (Walters & Other, 1969 : 64) ว่า จริยธรรม หมายถึง คุณธรรมหรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้อง

เพียเจท์ (Piaget, 1965 : 1) เป็นบุคคลแรกที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องจริยธรรมของเด็กได้ อธิบายไว้ว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจและอนามัยของบุคคล เป็นความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำและสิทธิ

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1986 : 4-5) ศึกษาจริยธรรมตามแนวของเพียเจท์และให้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า ไม่ได้หมายถึง การกระทำตามสิ่งที่สังคมเห็นว่าดีหรือถูกต้อง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลควรกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งกันแล้วตัดสินใจ โดยยึดหลักความยุติธรรม นอกจากนี้ โคลเบอร์กยังมีความเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นลำดับขั้นที่จะเกิดเป็นปกติวิสัยกับบุคคลทุกชาติทุกภาษาและจะต้องเกิดเป็นอนุกรมจากขั้นแรกไปก่อนเสมอ แต่ระยะเวลาในการอยู่ขั้นใดขั้นหนึ่งจะต่างกันแล้วแต่บุคคลหรือบางคนในเวลาเดียวกันอาจอยู่ในขั้นที่คาบเกี่ยวกันได้ การพัฒนาการทางจริยธรรมนี้ก็เช่นเดียวกับการพัฒนาทางด้านความคิดและการให้เหตุผลจะค่อยๆ มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากบทเรียนของประสบการณ์ในอดีตก่อให้เกิดความสามารถในการแยกแยะถึงผลดีผลเสีย ซึ่งจะก่อให้เกิดการจัดระบบใหม่ที่จะนำไปสู่ขบวนการสมดุลของโครงสร้างในที่สุด (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2548 : 129)

สรุปได้ว่า จริยธรรม คือ มาตรฐานของความประพฤติในสังคมซึ่งกำหนดไว้ว่าสิ่งใดเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมที่บุคคลควรจะทำ ประพฤติปฏิบัติและสิ่งใดที่เป็นพฤติกรรมไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ซึ่งบุคคลแต่ละคนต้องมีความสำนึก และสามารถที่จะแยกแยะพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

องค์ประกอบของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2551 : 1) ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางพุทธิปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บความรู้ความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมและเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดถูกควรกระทำ และพฤติกรรมใดไม่ดี ไม่ควรกระทำ ได้แก่ ความคิดทาง

จริยธรรม (Moral Thought) นิยมทางจริยธรรม (Moral Cognitive) การใช้เหตุผลทาง
จริยธรรม (Moral Reasoning) และจรรยาวิพากษ์ (Moral Judgment)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการ
กระทำ ที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเองและผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่
สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่สมควรได้แก่ความประพฤติทาง
จริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) พฤติกรรมทางจริยธรรม
(Moral Behavior)

สิวลี ศรีวิไล (2544 : 163-164) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 3
ด้านดังนี้

1. ด้านความรู้ คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินแยก
ความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิด
2. ด้านอารมณ์ความรู้ คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับ
จริยธรรมมาเป็นแนวทางพฤติกรรมปฏิบัติ
3. ด้านพฤติกรรมการแสดงออก คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำ
ถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เชื่อว่าขึ้นอยู่กับความรู้ อารมณ์และความรู้สึกตลอด
จนได้เห็นแบบอย่างของจริยธรรม มีการฝึกฝนปฏิบัติสม่ำเสมอ จนเป็นความเคยชินที่ดีงามซึ่ง
เรียกว่าคุณธรรม (Virtue)

ศูนย์ประสานราชการใสสะอาด กระทรวงสาธารณสุข (2551 : 1) ได้กล่าวถึง
องค์ประกอบของจริยธรรม ดังนี้

1. เป็นความประพฤติ
2. สะท้อนความนึกคิดและจิตสำนึก
3. เกิดการกระทำดีไม่มุ่งให้เกิดผลร้าย
4. สร้างผลดีแก่ตนเองและผู้อื่น

ฮอฟแมน (Hoffman, 1974 : 958-966) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมว่าเป็น
กระบวนการที่เกิดขึ้นภายใน (Internalization) ขององค์ประกอบจริยธรรม 3 ประการที่เป็น

อิสระจากกัน คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สรุปได้ว่า จริยธรรมประกอบด้วย ความประพฤติที่สะท้อนถึงความคิดและความรู้สึกทางจริยธรรมเพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและผู้อื่น

4. จริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับเด็กอนุบาล ธีระพร อุวรรณโน (2554 : 117-120) ได้กล่าวถึงจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับเด็กอนุบาลดังนี้

4.1. จริยธรรมต่อตนเอง หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติต่อตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยตรงและประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยทางอ้อมประกอบด้วยหัวข้อ 12 ข้อ ดังนี้

4.1.1 การมีความขยันหมั่นเพียร

4.1.2 การมีความอดทน

4.1.3 การมีการควบคุมอารมณ์ตนเอง

4.1.4 การมีระเบียบวินัยในตนเอง

4.1.5 การมีความรับผิดชอบ

4.1.6 การมีความคิดสร้างสรรค์

4.1.7 การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

4.1.8 การช่วยเหลือตนเอง

4.1.9 การมีสมาธิ

4.1.10 การรักษาความสะอาดเกี่ยวกับตนเอง

4.1.11 การประหยัด

4.1.12 การเชื่อถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา

4.2. จริยธรรมต่อผู้อื่น หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็
 8 ข้อดังนี้

4.2.1 การมีความซื่อสัตย์

4.2.2 การมีความกตัญญูกตเวที

4.2.3 การมีความเมตตากรุณา

4.2.4 การมีสัมมาคารวะ

4.2.5 การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4.2.6 การช่วยเหลือผู้อื่น

4.2.7 การตรงต่อเวลา และการเคารพสิทธิของผู้อื่น

4.2.8 การรู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น

ราศี ทองสวัสดิ์ (2549 : 22-23) ได้กล่าวถึงจริยธรรมที่ปรากฏในแนวการจัด
 ประสพการณ์อนุบาล ดังนี้

1. วาจาสุภาพ
2. การมีสัมมาคารวะ
3. ความอดทน
4. การรู้จักการรอกคอย
5. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. ความเพียร
7. ความรับผิดชอบ
8. ความเมตตากรุณา
9. การเป็นผู้ให้ ความเอื้อเฟื้อ
10. ความซื่อสัตย์
11. ความประหยัด
12. การให้อภัย
13. ความเกรงใจต่อผู้อื่น

สรุปได้ว่าประเภทของจริยธรรมได้แบ่งพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมเป็น
 กฏระเบียบ การกระทำที่ควรกระทำความรู้สึกรับชอบในการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรม
 อย่างใดอย่างหนึ่งและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสังคมนิยมชมชอบ

คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเด็ก 0 ถึง 12 ปี ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ ให้เด็กไทย อายุ 0 ถึง 12 ปี เป็นคนดีและเป็นคนเก่งที่มีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวจึงควรพัฒนาพฤติกรรมและจิตลักษณะไปพร้อมกัน โดยแบ่ง ช่วงอายุ ดังนี้

เด็กอายุ 0 ถึง 5 ปี ควรได้รับการพัฒนา

1. มีลักษณะของคนไทย
2. มีศาสนา
3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดีและคนเก่งเมื่อ โตขึ้น
4. มีความพร้อมที่จะรับจริยศึกษา
5. มีความฉลาดเฉลียว สุขภาพจิตดี และเรียนรู้เกี่ยวกับคนรอบตัว

เด็กอายุ 5 ถึง 10 ปี ควรได้รับการพัฒนา

1. มีวัฒนธรรมไทย
2. เป็นพุทธมามกะหรือศาสนิกชนที่ดีอื่นๆ ในเชิงการปฏิบัติ
3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดีและคนเก่ง และไม่เป็นปัญหาแก่สังคม

เมื่อ โตขึ้น

4. มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์ทางสังคมระดับกลุ่ม
5. มีลักษณะจิตใจด้านจริยธรรมขั้นต้น ควบคุมตนเองได้บ้าง ต้องการ

ความสำเร็จและเชื่อว่าทำได้ดี

เด็กอายุ 10 ถึง 12 ปี ควรได้รับการพัฒนา

1. มีวัฒนธรรมไทย
2. เป็นพุทธมามกะหรือศาสนิกชนที่ดีอื่นๆ ในเชิงการปฏิบัติและเข้าใจ

หลักธรรมขั้นต้น

3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดีและคนเก่ง และไม่เป็นปัญหาแก่สังคม

เมื่อ โตขึ้น

4. มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์ทางสังคม
ระดับประเทศชาติมีลักษณะทางจิตด้านจริยธรรมขั้นกลาง เริ่มมองเห็นไกล ควบคุมตนเอง
ได้ปานกลาง ต้องการความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน และเชื่อว่าทำดีได้ดี

คุณลักษณะตามช่วงอายุเหล่านี้ ควรได้รับการพัฒนาให้สัมพันธ์กับพัฒนาการด้าน
อื่นๆ เช่น พัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคม ทำให้การพัฒนา
ต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่างต่อเนื่องและเหมาะสมตามวัย มีรายละเอียดดังนี้

คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนา	รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้น
<p>เด็กอายุ 0 ถึง 5 ขวบ ควรได้รับการพัฒนาให้</p> <p>1. มีลักษณะของคนไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีมารยาทไทย เช่น รู้จักเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ - รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมไทย ได้แก่ การรู้จักสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และให้ความเคารพ การเลียนแบบมารยาทและการใช้ภาษาจากผู้ใหญ่ การปฏิบัติเบื้องต้นที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรม และประเพณีไทย
<p>2. มีศาสนา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีหลักปฏิบัติทางศาสนา เช่น เชื่อฟังการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และผู้ใหญ่ - ปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ ช่วยพ่อแม่ใส่บาตร ร่วมในศาสนกิจของโรงเรียนไปวัดหรือสถานที่ทำพิธีทางศาสนาที่ตนนับถือกับพ่อแม่พี่น้องและญาติตามควรแก่โอกาส ทำสมาธิ สวดมนต์ก่อนนอน

คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนา	รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้น
3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดี คนเก่งเมื่อโตขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - รักษาความสะอาดของตัวเองได้ เช่น อาบน้ำ แปรงฟัน ฯลฯ - มีระเบียบวินัย เช่น จัดของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบ - พึ่งตนเอง (เบื้องต้น) ได้แก่ การรับผิดชอบตนเองในกิจวัตรประจำวัน เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย แต่งตัวเองได้ - มีความพยายามกระทำ ได้แก่ ทำกิจกรรมหรืองานง่ายๆ ได้ด้วยตนเอง
4. มีความพร้อมที่จะรับจริยศึกษา	<p>ความพร้อมที่จะรับจริยศึกษามี 3 ด้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - รู้จักคน แยกจากคนอื่น คือ มีของใช้ส่วนตัวที่สุขอนามัย - รัก และไว้วางใจผู้เลี้ยงดู เช่น รักพ่อแม่ ไม่หวาดกลัวคนอื่นและสภาพแวดล้อมจนเกินเหตุ - รู้รสของความสำเร็จ ได้แก่ พอใจ มีความสุขเมื่อหาสิ่งต่างๆ ได้เอง ทำได้ สำเร็จ
5. มีพื้นฐานทางจิตที่สำคัญ	<p>พื้นฐานทางจิตที่สำคัญ ตามทฤษฎีตันไม้ จริยธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความเฉลียวฉลาด เช่น รู้จักการเล่นแบบเคลื่อนไหว - เรียนรู้เกี่ยวกับคนรอบตัว เช่น รู้จักและรักตนเอง พ่อแม่ พี่น้อง คนอื่น สัตว์ ต้นไม้

คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนา	รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้น
<p>เด็กอายุ 5 ถึง 10 ขวบ ควรได้รับการพัฒนาให้</p> <p>1. มีวัฒนธรรมไทย</p> <p>2. เป็นพุทธมามกะหรือศาสนิกชนที่ดี</p> <p>3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดี และคนเก่งและไม่เป็นปัญหาแก่สังคม เมื่อโตขึ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย เช่น การมีสัมมาคารวะ การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีกิริยามารยาทสุภาพ - เรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ แต่งตัวสะอาด เรียบร้อย - ภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย - รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ - ชื่นชมและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ - มีหลักปฏิบัติทางศาสนา ได้แก่ รู้จักพระรัตนตรัยหรือสิ่งที่ควรเคารพในศาสนาของตนมีเมตตากรุณาต่อสัตว์เื่อเพื่อเื่อแม่ รักความจริง ไม่พูดปด - ปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ได้แก่ ช่วยพ่อแม่ใส่บาตร ร่วมในศาสนกิจของโรงเรียน ไปวัดหรือสถานที่ทำพิธีทางศาสนาที่ตนนับถือกับพ่อแม่พี่น้องและญาติตามควรโอกาส ทำสมาธิ สวดมนต์ - ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปัน รักสนับสนุนซึ่งกันและกัน - ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเคารพในสิทธิของผู้อื่น โดยมีความเมตตาและรู้จักให้อภัย - รักษาความสะอาดของตนเอง ของใช้ ส่วนตัว และทำความสะอาดที่อยู่อาศัย

คุณลักษณะที่ต้องพัฒนา	รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้น
<p>4. มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์ทางสังคมระดับกลุ่ม</p>	<p>ได้พอสมควร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา รู้จักรักษาของของตนเองและผู้อื่น - สามารถทำงานบ้าน เช่น จัดเก็บที่นอน เสื้อผ้า อาหาร ช่วยดูแลน้อง เป็นต้น และมีความรู้สึกรักงานและภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ตนเองกระทำ - ปฏิบัติภารกิจด้วยความเอาใจใส่ และรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ และสามารถที่จะกระทำการใดๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง - รู้กฎระเบียบของครอบครัว โรงเรียน กฎจราจร และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง - รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ชาติ โดยร่วมกิจกรรม และรับผิดชอบต่อหน้าที่ทั้งในครอบครัวและโรงเรียน มีส่วนร่วมสร้างสรรค์และพัฒนากิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะลงบนถนน และแม่น้ำลำคลอง ฯลฯ <p>เป็นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ ตามทฤษฎีคัมภีร์ไม่จริยธรรม คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความเฉลียวฉลาดในการรู้ การคิดแบบรูปธรรม โดยรับรู้ที่หลายด้านของวัตถุและมีความสามารถด้านอนุรักษ์จำนวนถึงปริมาณ - มีสุขภาพจิตที่ดี รื่นเริงแจ่มใสตามวัย

คุณลักษณะที่จะต้องพัฒนา	รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้น
<p>5. มีลักษณะทางจิตใจด้านจริยธรรม ขั้นต้น ควบคุมตนเองได้บ้าง ต้องการ ความสำเร็จและเชื่อว่าทำดีได้ดี</p>	<p>มีความสามารถในการเรียนรู้ได้เร็วและ ปรับตัวได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีประสบการณ์ทางสังคมระดับกลุ่ม รักหมู่คณะ รู้จักเลือกคบคนดีหลีกเลี่ยงคน ชั่วเป็นลักษณะทางจิต 5 ประการ ตาม ทฤษฎีคั่นไม้จริยธรรมเพื่อความเป็นคนดี และเป็นคนเก่งเมื่อ โตขึ้น - มีพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น ที่ 2 แสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุประสงค์ของ และขั้นที่ 3 ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ - มีความคิดเห็นมุ่งอนาคตและภาคการณ ใฝ่รู้จักควบคุมอารมณ์ได้บ้าง และ สามารถอดใจรอสิ่งที่ต้องการได้ - เชื่ออำนาจในตนเองโดยเชื่อว่าเมื่อ พยายามแล้วจะสำเร็จ เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำ ชั่วได้ชั่ว - แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยตั้งเป้าหมาย อย่างเหมาะสม ฝ่าฟันอุปสรรคอยาก ทำงานให้สำเร็จ และมีความพอใจใน ความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น - มีทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยมเชิง จริยธรรมบางประการ เช่น ซื่อสัตย์ อดทน ประหยัด กตัญญู ฯลฯ

ที่มา : (คณะอนุกรรมการการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. 2545 : 11)

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า การที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีงามให้เกิดกับบุคคลตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเด็กระดับปฐมวัย เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ชอบสร้างจินตนาการ และเนื่องจากเป็นวัยที่มีความคิดหรือเหตุผลในขั้นที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยย่อมมีผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมของเด็กปฐมวัย การมีมารยาทไทย เช่น รู้จักเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ การรักษาศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมไทยได้แก่การรู้จักสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และให้ความเคารพ การเลียนแบบมารยาทและการใช้ภาษาจากผู้ใหญ่ การปฏิบัติเบื้องต้นที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรม และประเพณีไทย รักษาความสะอาดของตัวเองได้ เช่น อาบน้ำ แปรงฟัน ฯลฯ การมีระเบียบวินัย เช่น จัดของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความซื่อสัตย์

ความหมายความซื่อสัตย์สุจริต โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2550 : 34-37)

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความจริงใจไม่คดโกง หลอกลวง หรือไม่เอาเปรียบผู้อื่น ความซื่อสัตย์แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ได้แก่ ความตั้งใจจริงที่จะทำให้สิ่งที่ตั้งใจไว้ไม่เปลี่ยนแปลงความตั้งใจง่ายๆ เช่น ตั้งใจว่าจะไม่ลอกการบ้านเพื่อนและจะขยันเรียนก็ทำตามที่ตั้งใจไว้ นี่ก็คือ คุณธรรมของผู้ที่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. ซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้อื่น ได้แก่ ความจริงใจต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรา เช่น พ่อแม่ ญาติ เพื่อน ครูอาจารย์ เป็นต้น โดยพูดและกระทำต่อบุคคลเหล่านั้นด้วยความจริงใจ ไม่แสดงตนไม่ในลักษณะที่เรียกว่า “หน้าไหว้หลังหลอก”
3. ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ได้แก่ การไม่คดโกง ไม่เบียดบังหาผลประโยชน์ใส่ตน ไม่เห็นแก่พวกพ้อง และมีความตรงต่อเวลา
4. ซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศชาติ ได้แก่ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ทำความเดือดร้อนแก่สังคม ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย อุทิศตนและ

เสียสละทรัพย์สินของเพื่อสังคม ไม่ตายสาธาณสมบัติ

สรุปได้ว่า การประพฤติปฏิบัติตนไม่ขโมยของคนอื่น ไม่พูดโกหก ตรงต่อเวลา ตั้งมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตทั้งกาย วาจา และใจ ย่อมได้รับความสุขความสงบร่มเย็นเสมอ เปรียบได้กับมีเกราะเป็นเครื่องป้องกันการทำชั่วทั้งหลาย และเป็นเกียรติประวัติที่สังคมจะจารึกไว้ ทำให้เป็นผู้มีเกียรติได้รับยกย่องจากสังคม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

ความหมายของความรับผิดชอบ

สมพูล เนตรรัตน์ (2548 : 10) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีความตั้งใจ เอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน และการเรียนให้สำเร็จ ลุล่วงด้วยความขยันหมั่นเพียร มานะบากบั่น ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา เพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามความมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพ

จิรันท์ วรรณศิริ (2550 : 14) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความขยันหมั่นเพียร และละเอียดรอบคอบ เพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและยอมรับผลการกระทำนั้นทั้งด้านดี และด้านเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงกรปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น

จากรุวรรณ ใจอ่อน (2550 : 17) กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ระมัดระวังที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จด้วยดียอมรับในส่วนที่ตนเองกระทำลงไปทั้งด้านที่เป็นผลดีแก่ผู้อื่น

จรรยา เกรือไชย (2550 : 41) กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการสำนึกในการกระทำของตนเองความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่มีความมุ่งมั่นในการทำงานด้วยความพากเพียร ละเอียดรอบคอบเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายมีการติดตามผลงานและการกระทำของตนเองทั้งด้านดีและด้านไม่ดี

ธัญวัฒน์ กาบคำ (2551 : 34) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบ เป็นความสนใจความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานด้านความรู้สึกรู้สึกผูกพันมีความพากเพียรและละเอียด รอบคอบโดยแสดงออกในรูปแบบการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนเป็นผลสำเร็จด้วยความ เต็มใจปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียรอดทนต่ออุปสรรคมีการติดตาม ผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำไปทั้งในด้านที่ ดีและด้าน ไม่ดีและผลเสีย

กิริยา ปี่ทอง (2552 : 27) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความใส่ใจใน หน้าที่ของตน การปฏิบัติหน้าที่ของตนการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ นั้นอย่างดีที่สุดมีการติดตาม ผลงานยอมรับผลกระทำของตน รับผิดชอบแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาความหมาย ความรับผิดชอบ หมายถึงคุณลักษณะของบุคคลที่ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ รอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีความขยันหมั่นเพียรอดทนต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและยอมรับผล ของการทำงานของตนแล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอย่างมีคุณภาพ

ความสำคัญของความรับผิดชอบ

โพลี เกลียวฉลาด (2548 : 17) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมที่สำคัญ อย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องมีเพราะถ้าคนไทยขาดความรับผิดชอบแล้วกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ย่อมไม่สามารถดำเนินไปได้ เพราะคนในสังคมไม่ยอมทำตามหน้าที่ สังคมก็จะประสบกับ ความวุ่นวาย

นิลบล สินธุปิ่น (2549 : 2) กล่าวว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อเด็กและ สังคมมากมีความจำเป็นที่ต้องปลูกฝังกับคนไทยทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนของชาติ ซึ่งเป็น กำลังของชาติในการพัฒนาประเทศเพราะเด็กที่มีความรับผิดชอบ จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มี ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบไม่สามารถปลูกฝังให้เกิดในระยะสั้นแต่มีการปลูกฝังให้เกิด ได้ในระยะยาวและอย่างต่อเนื่องจากบุคคลทุกฝ่าย

จินตนา จันทร์คา (2550 : 4) กล่าวว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับเด็ก ตั้งแต่ยังเล็กจึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้กับผู้ปกครอง ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้ทราบวางแผนและนำไปปฏิบัติ

จิรนนท์ วรรณศิริ (2550 : 18) กล่าวว่า ความรับผิดชอบมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุขในสังคมส่วนรวมได้

ชูชาติ มงคลเมฆ (2553 : 42) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญยิ่งผู้มีความรับผิดชอบจะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยความสงบสุข

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบมีความสำคัญยิ่งและควรเริ่มส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมตั้งแต่ปฐมวัยและใช้วิธีจูงใจในมากกว่าการบังคับควรปลูกฝังเด็กให้เกิดความรับผิดชอบในตนเอง โดยตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้เหตุผลและการให้ความรักการฝึกความรับผิดชอบควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต้องสม่ำเสมอควรฝึกจนเป็นนิสัยหรือให้เกิดความเคยชินมีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดี

คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

วรการ กมลเลิศ (2547 : 37) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. มีความอดทน อดกลั้น
2. ตรงต่อเวลา
3. มีความขยันขันแข็ง
4. รู้จักหน้าที่ของตนเองและกระทำตามหน้าที่อย่างดี
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย
7. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
8. มีความปรารถนาที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีกว่าเดิม
9. มีความซื่อสัตย์
10. มีความคิดก้าวหน้า

11. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
12. ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น
13. มีการวางแผนในการทำงาน
14. มีความต้องการผลสำเร็จในการทำงาน
15. มีความพยายามในการทำงาน
16. มีความละเอียดรอบคอบ
17. มีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
18. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวม
19. ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป
20. มีเหตุผล
21. รู้จักรักษาสิทธิของตนเอง และเคารพสิทธิของผู้อื่น
22. เอาใจใส่ในการทำงาน

พิชิต บุญสาร (2550 : 33) ได้สรุปลักษณะของพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบคือการแสดงออกตามพฤติกรรมที่มีลักษณะในความรับผิดชอบในทุกๆ ด้าน เช่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมีความขยัน ซื่อสัตย์ รู้จักหน้าที่ที่ตนต้องกระทำ ต้องปฏิบัติมีความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นเสมอ ยอมรับผลการกระทำของตนเองมีระเบียบวินัย มีความอดทน ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในกาการทำงานรักษาและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้ประพฤตินเหมาะสมและสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

สุเทพ เบ็ญจวิไลกุล (2550 : 24) ได้สรุปลักษณะของพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่าจะต้องเป็นบุคคลที่ตรงต่อเวลา ละเอียดรอบคอบ ขยันและมีความตั้งใจเรียน กระตือรือร้นทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองอย่างเต็มความสามารถอุทิศเวลาให้แก่งาน เอาใจใส่งานเพื่อให้งานนั้นเกิดผลดีมีคุณภาพมุ่งหวังความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งยอมรับความผิดจากผลการกระทำของตนเองและปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งของตนเองของเพื่อนและของโรงเรียน

อังคณา อธิศีลาวัฑย์ (2548 : 16) กล่าวว่าคุณลักษณะของความรับผิดชอบมีลักษณะดังนี้

1. เอาใจใส่งานและการเรียน
2. มีความพากเพียร
3. ใช้ความสามารถของตนเต็มที่
4. กล้าเผชิญความจริงและยอมรับผลของการกระทำของตน
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดี
6. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
7. ติดตามผลงานที่ได้กระทำไป
8. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
9. ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น
10. ยอมรับผลของการกระทำ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามจุดหมายและสำเร็จตามเวลาที่กำหนด มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมีความเอาใจใส่ในการเรียนและงานต่างๆ ขยันหมั่นเพียรรู้สึกรู้สีกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งสำคัญ รู้จักวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ รอบคอบ ยอมรับผลของการกระทำของตน และนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย

ความหมายของความมีระเบียบวินัย

ความหมายของความมีระเบียบวินัย มีหน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายของวินัยและความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 1077) ได้ระบุ ความหมายของวินัย ไว้ว่าหมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมยอมรับว่าดี เหมาะสม

วราณี เวสสุนทรเทพ (2554 : 41) ได้กล่าวถึงความหมายของวินัยว่า หมายถึง ระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน

จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า วินัยหมายถึง ระเบียบแบบแผน และ ข้อบังคับที่กำกับให้ปฏิบัติตามกฎที่สังคมยอมรับว่าดี เหมาะสม

ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ (2546 : 73) กล่าวถึงความมีวินัยในตนเองว่าเป็น วินัยที่เกิดจากบุคคลนั้นเป็นผู้ควบคุมตนเองให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกทำด้วยความสมัครใจของตนเอง จึงเป็นผลมาจากความเคยชินที่ดี มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อหรือ จริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม จึงจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างสันติสุข

ต้องจิตต์ จิตดี (2547 : 29) ได้กล่าวว่าความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่เด็กสามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปในลักษณะที่สังคมยอมรับและเกิด ความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีในด้านต่างๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2548 : 783) ให้ความหมายของวินัยในตนเอง ว่าหมายถึงการที่บุคคลสามารถบังคับควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ ให้ประพฤติปฏิบัติให้ได้ เหมาะสมกับสถานการณ์เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคม กำหนดไว้ด้วยความเต็มใจและจริงใจ โดยไม่มีการลงโทษหรือควบคุม

สรุปได้ว่า ความมีระเบียบวินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการ ควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเอง เด็กสามารถประพฤติตนให้เป็นไปในลักษณะที่ สังคมยอมรับและเกิดความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีในด้านต่างๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การ รู้จักเวลา ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ

ความสำคัญของความมีระเบียบวินัยในตนเอง

เสาวลักษณ์ เอี่ยมพิพัฒน์ (2549 : 24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีระเบียบ วินัยในตนเองไว้ว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ทำ ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

กมลจันทร์ ชื่นฤทธิ (2550 : 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองไว้ว่า วินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและช่วยให้สังคมมีความสุข เป็นระเบียบเรียบร้อยและยังเป็นพื้นฐานที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2548 : 805) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัยในตนเองว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญทางบุคลิกภาพของเด็กทั้งนี้ผู้ที่มิมีวินัยในตนเองจะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคมเป็นผู้มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าวแล้วเด็กก็ จะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ใหญ่

สรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเองมีความสำคัญคือเป็นสิ่งที่ช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพเด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและช่วยให้สังคมมีความสุข ผู้ที่มีวินัยจะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ

คุณลักษณะของความมีระเบียบวินัยในตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2544 : 17-38) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงลักษณะของความมีระเบียบวินัยในตนเองดังนี้

1. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจาและใจ
2. การยอมรับทั้งผลการกระทำของตนเอง
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. การตรงต่อเวลา
5. ความมีเหตุผล
6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามเกณฑ์ของสังคม
7. การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

กมลจันทร์ ชื่นฤทธิ (2550 : 16) สรุปถึงคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเองไว้

ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม

3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความรับผิดชอบ ไม่กังวลใจ
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. ตรงต่อเวลา
8. มีความซื่อสัตย์จริงใจ เสียสละ
9. มีเหตุผล กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
10. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
11. มีความอดทน
12. ความสามัคคี

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของความมีระเบียบวินัยในตนเอง นั้นคือมีลักษณะ

พฤติกรรมในการควบคุมตนเองได้ทั้งกาย วาจาและใจ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคมยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในสิทธิและหน้าที่ การตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์จริงใจ เสียสละ มีความรับผิดชอบ ความอดทน และความสามัคคีเป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิจกรรมการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย

ความหมายของนิทาน

ความหมายของนิทาน มีหน่วยงาน และนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความหมายของนิทานไว้ดังนี้

เกษลดา มานะจิติ และ อภิญญา มบุญศิริปี (2544 : 1) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึงเรื่องเล่าต่อกันมา โดยใช้วาจาหรือเล่าโดยแสดงภาพประกอบ หรือการเล่าโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ประเภทต่างๆ ประกอบก็ได้ เช่น หนังสือภาพ หุ่นหรือการใช้คนแสดงบทบาท ตีตาเป็นไปตามเนื้อเรื่องของนิทานนั้นๆ แต่เดิมนิทานถูกเล่าสู่กันและกันด้วยปากสืบทอดมา

เพื่อเป็นเครื่องบันเทิงในยามว่างและเพื่อถ่ายทอดความเชื่อความศรัทธาเลื่อมใสในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่เป็นที่ยึดถือของคนแต่ละกลุ่ม

ราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 588) ได้ระบุความหมายของนิทานไว้
ว่านิทานหมายถึงเรื่องเล่าที่เล่นกันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป

เกริก ยุ้นพันธ์ (2547 : 8) ได้ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า หมายถึง เรื่องราวที่เล่า
สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
และสอดแทรกคติสอนใจลงไป

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2550 : 9) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึง เรื่อง
ที่เล่ากันต่อๆ มาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้แต่ง เช่น นิทาน
เรื่องสังข์ทอง ปลาปูกทอง หรือ โสนน้อยเรือนงาม มีการเล่าสู่กันฟังจากปู่ย่าตายายของเรา พ่อ
แม่ของเรารวมทั้งตัวเราเอง ไปจนถึงลูกหลานเหลนโหลนของเรา เป็นทอดๆ กันไปรุ่นแล้ว
รุ่นเล่า บางครั้งก็แพร่กระจายจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง เช่น นิทานเรื่องสังข์ทอง
อาจมีหลายสำนวนแล้วแต่ความทรงจำ ความเชื่อ อารมณ์ของผู้เล่า และวัฒนธรรมในแต่ละ
ท้องถิ่น

สุมาลย์ พงษ์ไพฑูย์ (2542 : 7) กล่าวว่า นิทานเป็นคำศัพท์ภาษาบาลี หมายถึง
คำเล่าเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเภทใด แต่อยู่ที่ลักษณะการเล่าที่เป็นกันเอง แม้จะเป็นข้อเขียนก็
มีลักษณะคล้ายกับการเล่าที่เป็นวาจา โดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาปากในการเล่า

กล่าวโดยสรุป นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าต่อๆ กันมาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือมีการ
ผูกเรื่องขึ้น โดยใช้วาจา หรือ เป็นการที่มี ภาพประกอบ การเล่าโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
ประกอบ เช่น หนังสือภาพ หุ่น การเล่าปากเปล่า การใช้คนแสดงเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความ
สนุกสนานเพลิดเพลินให้ความรู้ เป็นเครื่องบันเทิงใจยามว่างและถ่ายทอดความเชื่อความ
ศรัทธาเลื่อมใสในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางครั้งก็สอดแทรกคติหรือคุณธรรมสอนใจลงไปด้วย

คุณค่าของนิทาน

นิทานจะมีคุณค่าเมื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสนองความต้องการตามธรรมชาติ
ของเด็ก โดยธรรมชาติเด็กชอบฟังนิทานมาก เพื่อผ่อนคลายความคับข้องใจของเด็กหรือคลาย

อารมณ์เครียด ทำให้เด็กมีสมาธิในการฟังทำในช่วงความสนใจมีมากขึ้น ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและมีพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ส่งเสริมความกล้าพูด กล้าแสดงออก เกิดความเชื่อมั่นในตนเองช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความใกล้ชิดกันเข้าใจซึ่งกันและกัน อินทรา รุมาส (2545 : 33)

ความสำคัญของนิทาน

นิทานเป็น สิ่งที่สำคัญต่อชีวิตเด็ก ช่วยให้เด็กมีความสุขให้แง่คิดและคติสอนใจการ จัดประสบการณ์ให้เด็กโดยใช้นิทานเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการเล่านิทาน สามารถใช้เป็น เครื่องมือในการพัฒนา และเตรียมความพร้อม ให้กับเด็ก มีนักวิชาการ กล่าวถึงความสำคัญ ของนิทาน ไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

เกริก ชื่นพันธ์ (2547 : 55 – 56) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่านิทาน ดังนี้

1. เด็กๆ หรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นและใกล้ชิด เป็นกันเองกับผู้เล่า
2. เด็กๆ หรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกร่วมในขณะที่ฟัง ทำให้เขาเกิดความเพลิดเพลินผ่อนคลายและสดชื่นแจ่มใส
3. เด็กๆ หรือผู้ฟังจะมีสมาธิหรือความตั้งใจที่มีระยะเวลาสั้นขึ้นหรือยาวขึ้น โดยเฉพาะผู้เล่าที่มีความสามารถในการตรงให้ผู้ฟังหรือเด็กๆ ใจจดจ่ออยู่กับเรื่องราวที่ผู้เล่าเล่า เรื่องที่มีขนาดยาว
4. เด็กๆ หรือผู้ฟังจะถูกกล่อมเกลาด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและ จริยธรรมทำให้เด็กๆ และผู้ฟังเข้าใจในความดีและความงามยิ่งขึ้น
5. นิทานจะทำให้เด็กๆ หรือผู้ฟังมีความละเอียดอ่อน รู้จักการรับและการให้มองโลก ในแง่ดี
6. นิทานจะทำให้เด็กๆ หรือผู้ฟังใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้
7. นิทานสามารถสร้างความกล้าให้กับเด็กหรือผู้ฟัง โดยการแสดงออกที่ผ่าน กระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพ

8. เด็กๆ และผู้ฟังจะได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

9. นิทานช่วยสร้างเสริมจินตนาการที่กว้างไกล ไร้ขอบเขตให้กับเด็กหรือผู้ฟัง

10. นิทานสามารถช่วยให้เด็กๆ และผู้ฟังได้รู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง การออกเสียง การกระดกลิ้น ตัว ร เรือ และ ล ลิง ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555 : 11 – 16) ได้ระบุถึงความสำคัญของนิทานว่านิทานเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ เพราะนอกจากนิทาน จะช่วยให้เด็กๆ มีความสุขสนุกสนานแล้ว ยังเป็น โลกแห่งจินตนาการที่สมบูรณ์แบบที่คอยช่วยฉุดทอสายใยความรักความฝืนสานสัมพันธ์อันอบอุ่นความละมุนละไมในกลุ่มสมาชิกของครอบครัว อีกทั้งนิทานยังให้แง่คิดคติสอนใจ แลปรัชญาชีวิตอันล้ำลึกแก่เด็ก นิทานมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาเด็กทางด้านลักษณะชีวิต เด็กได้เรียนรู้ถึงลักษณะชีวิตที่ดีผ่านนิทานที่ปรารถนาให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี เช่น มีคุณธรรมจริยธรรม มีความกล้าหาญ มีความยุติธรรม
2. การพัฒนาเด็กด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบที่มีอยู่มากในนิทานซึ่งเด็กจะได้รับรู้ถึงบุคลิกภาพที่ดี ที่จะช่วยให้อยู่ในสังคมได้อย่างดี เช่น ความเชื่อมั่น การรักชาติตน ความสุภาพอ่อนน้อม ความมีมารยาทที่ดี ความเป็นผู้นำ
3. การพัฒนาเด็กด้านความรู้และสติปัญญา
4. การพัฒนาเด็กในด้านทักษะและความสามารถ
5. การพัฒนาเด็กในด้านสุขภาพ นิทานเป็นกระบวนการหนึ่งที่กำหนดบทบาท ในด้านสุขภาพให้เกิดแก่เด็ก เพราะเมื่อเด็ก ได้อ่านหรือ ฟังนิทานแล้วจะก่อให้เกิด การเรียนรู้ในการที่จะรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตน

วิเชียร เกษประทุม (2550 : 9-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์ ดังนี้

1. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายความเครียดและช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่น่าเบื่อหน่าย

2. นิทานช่วยกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว เด็กบางคนอาจมองผู้ใหญ่ว่าเป็นบุคคลที่ขี้บ่น ชอบบดค้ำ นำเบื้อหน่ายหรือนำเกรงขาม แต่ถ้าผู้ใหญ่มีเวลาเล่านิทานให้เด็กฟังบ้าง นิทานที่สนุกๆ ก็จะช่วยให้เด็กอยากอยู่ใกล้ชิด ลดความเกรงกลัวหรือเบื้อหน่ายผู้ใหญ่ลง

3. นิทานให้การศึกษาเสริมสร้างจินตนาการ

4. นิทานให้ข้อคิดและคติเตือนใจ ช่วยปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ ที่สังคมพึงประสงค์ให้แก่ผู้ฟัง เช่น ให้ข้อสัจย์ ให้เชื่อผู้ใหญ่ ให้พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ขยันขันแข็ง เป็นต้น

5. นิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลายๆ ด้าน เช่น ลักษณะของสังคมวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ตลอดจนประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น

ประเภทของนิทาน

มีนักวิชาการได้แบ่งประเภทของนิทานออกเป็นหลายประเภท โดยใช้การแบ่งที่แตกต่างกันไป เช่น

ไพพรรณ อินทนิล (2544 : 27) ได้แบ่งประเภทนิทานไว้ดังนี้คือ การแบ่งนิทานตามรูปแบบ (Form) และการแบ่งนิทานตามชนิดของนิทาน (Type Index)

1. การแบ่งนิทานตามรูปแบบ (Form)

1.1 นิทานปรัมปราหรือเทพนิยาย (Fairy Tale) มักจะกำหนดสถานที่เลื่อนลอยไม่แน่ชัด เช่น ในกาลครั้งหนึ่งมีเมืองๆ หนึ่ง มีตัวละครมีฤทธิ์เดชมาก ถ้าเป็นชายยากจนจะแต่งงานกับหญิงสูงศักดิ์ เช่น สังข์ทอง ปลาบู่ทอง สโนว์ไวท์ ซินเดอเรลล่า

1.2 นิทานท้องถิ่น (Legend) หรือที่เรียกว่า “ตำนาน” มักเป็นเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเรื่องพิสดาร แต่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง เช่น เรื่องพระยาแกง พระยาพาน พระร่วง นิทานท้องถิ่นอาจจะแยกย่อยได้ ดังนี้

1.2.1 นิทานประเภทอธิบาย (Explanatory Tale หรือ Etiological Tale)

เช่น ทำไมห้ำมน้ำน้ำส้มสายชูเข้ามาในเมืองลพบุรี อธิบายว่าสถานที่ต่างๆ เหตุใดจึงมีชื่อเช่นนั้นอธิบายปรากฏการณ์ เช่น เหตุใดพระราหูกับพระจันทร์จึงเป็นอริต่อกัน เหตุใดกาจึงมีขนดำ

1.2.2 นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ เช่น โขกลาภ

1.2.3 นิทานเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้และลายแทง

1.2.4 นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale) กล่าวถึงความสามารถ ความองอาจกล้า

หาญของบุคคล นิทานวีรบุรุษคล้ายคลึงนิทานปรัมปรา ซึ่งมีตัวเอกเป็นวีรบุรุษเหมือนกันแต่ นิทานวีรบุรุษมีการกำหนดเวลาแน่นอน จะมีเมืองพื้นวิสัยมนุษย์อยู่บ้าง แต่เชื่อว่ามีเค้าเรื่องจริง

1.2.5 นิทานคติสอนใจเป็นเรื่องสั้นๆ

1.3 เทพปกรณัม (Myth) ตัวบุคคลในเรื่องมักเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น เรื่องพระ อินทร์ท้าวมหาสงครามต์ เมขลา – รามสูร

1.3.1 นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tale) แต่มีความประหลาด เช่นเดียวกับคน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) นิทานประเภทสอนคติธรรม คล้ายกับนิทานคติสอนใจ คือตัวเอกต้อง เป็นสัตว์ แต่มีคติ เช่น ราชสีห์กับหนู

2) นิทานประเภทเล่าซ้ำหรือไม่จบ (Formula Tale) เช่น เรื่องยายกะต่า มี วิธีการเล่าแบบจำเพาะ

1.3.2 นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นเรื่องสั้นๆ เนื้อหาจุดสำคัญอยู่ที่เรื่อง ที่ ไม่น่าจะเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องการแก้แค้น แก้แค้น การแสดงปฏิภาณไหวพริบ เป็นการ แสดงออกทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ที่ต้องการหลุดพ้นจากกรอบของวัฒนธรรมประเพณี และ กิจวัตร ฉะนั้นนิทานประเภทนี้จึงรวมไปถึงนิทานเหลือเชื่อ (Tall Tale) ซึ่งทั้งผู้ฟังและผู้เล่า ไม่ติดใจในความไม่สมจริงเหล่านี้

2. การแบ่งนิทานตามชนิดของนิทาน (Type Index)

2.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์แยกย่อยเป็นสัตว์ป่า สัตว์ปีก สัตว์น้ำ

2.2 นิทานชาวบ้านทั่วไปแยกย่อยเป็นนิทานเกี่ยวกับเวทมนตร์ คาถา นิทาน ศาสนา นิทานเกี่ยวกับยักษ์ นิทานโรแมนติค ซึ่งมีขอบเขตความจริงเสมอ

2.3 นิทานตลกขบขัน แยกย่อยเป็นนิทานคนโกง คนฉลาด นิทานนิสัยและ ข้อบกพร่อง

วรรณิ ศิริสุนทร (2544 : 30-32) ได้กล่าวถึงประเภทของนิทานไว้ดังนี้

1. นิทานที่มีเนื้อหาที่ใช้ถ้อยคำต่างๆ ด้วยตนเอง ได้แก่นิทานต่างๆ ที่มีหลักการ สะสมคำอยู่เรื่อย
2. นิทานเกี่ยวกับสัตว์ สัตว์ที่ฉลาดหรือโง่งจะทำหน้าที่เป็นตัวละครสำคัญแทนคนและ ได้รับประสบการณ์ที่เป็นปัญหาคล้ายคลึงกัน
3. นิทานมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัตว์ หรือนิทานที่อธิบายถึงปรากฏการณ์บางอย่างว่า เป็นอย่างไรหรือทำไม
4. นิทานที่เป็นบทโคลงมีใจความเป็นแบบบรรยายโวหาร อาจมีเหตุการณ์ของบุคคล ต่างๆ ที่นิยมเล่ากันออกมาในรูปบทโคลงและร้องกันมาแต่ดั้งเดิม
5. ตำนาน นิทานพื้นบ้าน มีลักษณะที่ดำเนินเรื่องอย่างตรงไปตรงมาและรวดเร็วตัวละครมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ
6. นิทานโกหก เป็นความพยายามของมนุษย์มาเป็นเวลานานนับศตวรรษ เพื่อจะอธิบายความจริงเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อทางปรัชญา และปรากฏการณ์ซึ่งมาสามารถเข้าใจได้อย่างมีเหตุผล
7. นิทานที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่เล่าให้เด็กฟัง ควรจะให้มีความคำกริยาที่ตอบคำถามว่าใครทำอะไร ได้มากที่สุด
8. มีเนื้อเรื่องเร้าใจ ก่อให้เกิดความตื่นเต้น เด็กอยากฟังเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ การผูกเรื่องต้องให้แนบเนียน และให้มีเรื่องปลีกย่อยที่จะนำออกนอกทางได้น้อยที่สุด เพราะผู้ฟังไม่มีโอกาสจะทวนและตอบว่าต้นเรื่องเดิมเป็นอย่างไร ควรเลือกนิทานที่จบในตัวของตัวมันเอง ถ้าจะเลือกเอานิทานชุดที่มีตัวละครเอกชุดเดียวกันไปกระทำเรื่องราวต่างๆ ก็ควรยกเรื่องและตอนแต่ละตอนที่จบในตัวเองแต่ละครั้งที่เล่า
9. เนื้อเรื่องเป็นแบบพรรณนาโวหาร ซึ่งจะก่อให้เกิดภาพ พจน์เรื่องอย่างนี้มีส่วนชวนให้นิทานน่าฟัง แต่ต้องคำนึงถึงอายุของผู้ฟังด้วย
10. เรื่องที่แสดงปฏิภาณไหวพริบของตัวละคร มีการสนทนาโต้ตอบซึ่งแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาเฉียบแหลม

11. เรื่องที่แสดงความรู้สึกสะเทือนใจ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกสะเทือนใจในเรื่องความรัก ความเกลียด หรือความโกรธ ซึ่งผู้แต่งนิทานเขียนไว้ทำให้นิทานน่าฟังยิ่งขึ้น เด็กย่อมไม่ชอบเรื่องที่จืดๆ ไม่มีอะไร นิทานที่เล่าควรมีตอนที่น่าตื่นเต้น เสรีาโศกสอดแทรกลงไปด้วย

12. เรื่องผี ควรเลือกเรื่องที่ย่าให้น่ากลัวเกินไป เด็กจะขวัญเสียหวาดกลัว อาจเป็นเรื่องในแนวที่คนพบผีโดยไม่รู้สึกอะไร และพูดจาโต้ตอบกันได้

13. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์เล็กๆ ที่ใช้ไหวพริบ ความสามารถ ชนะสัตว์ใหญ่กว่าที่เกรหรือช่วยป้องกันตนเองให้พ้นอันตรายให้อยู่รอดปลอดภัยโดยอาศัยเล่ห์กล ปฏิภาณ ความสามารถและความร่วมมือ ร่วมใจกันระหว่างเพื่อนๆ

14. เรื่องจำจืด มักเป็นเรื่องราวความน่ารักของสัตว์ ความโง่ของคน ความโลภของคน

วิล มาศจรัส (2545 : 14-21) ได้กล่าวถึงประเภทนิทานไว้ดังนี้

1. นิทานปรัมปราหรือนิทานภายิต ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไร ตัวเอกของเรื่องจะมีคุณสมบัติพิเศษคือมีฤทธิ์เดช แบ่งตัวละครออกมาเป็นตัวละครที่มีอำนาจได้แก่ ซ้าง สิงโต และเสือ ตัวละครฝ่ายธรรมแสดงถึงความเจ้าเล่ห์ จี้โกง ได้แก่สุนัขจิ้งจอก ตัวละครที่มีสติปัญญาน้อย เช่น ลา ตัวละครที่ซุกซน เช่น ลิง ตัวละครที่แสดงถึงความมีอายุยืน เช่น เต่า และตัวละคร ที่ปราดเปรียว เช่น กระต่าย

2. นิทานท้องถิ่น หรือนิทานชาวบ้านเป็นนิทานเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ไซกติก มีคติสอนใจให้รู้จักคิดให้รอบคอบ ไม่ประมาทอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข

3. นิทานเทพนิยาย ตัวละครเป็น มนุษย์ที่สูงศักดิ์ เช่นเจ้าหญิง เจ้าชาย เรื่องที่รู้จักกันทั่วไป คือเจ้าหญิงนิทรา ซินเดอเรลลา

4. นิทานสัตว์ เป็นนิทานที่มีตัวสัตว์เป็นตัวเอกมีความคิดมีการกระทำต่างๆ การพูด การจ้ออย่างมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สอดแทรกคติธรรม

5. นิทานตลกขบขัน เป็นนิทานสั้นๆ เรื่องราวไม่น่าเป็นไปได้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความโง่ กลโกง การแก้แค้นแก้แค้น ใช้ปฏิภาณไหวพริบ

6. นิทานชาดก เป็นนิทานที่อยู่ ในคัมภีร์ที่เรียกว่านิทานชาดกกับปัญญาชาดก เป็นนิทานที่เป็นคำสอนของผู้แสดงธรรมะ ซึ่งคนไทยจะได้ฟังมากที่สุดจากพระภิกษุในเวลาเทศนา ที่มีการยกนิทานชาดกขึ้นมาขยายความ ให้เป็นข้อคิดเตือนใจ

ส่วน เกริก ยूनพันธ์ (2547 : 20-22) ได้แบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน ไว้ดังนี้

1. แบ่งตามเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องราวของนิทาน

- 1.1 เทพนิทานหรือเทพนิยาย
- 1.2 นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน
- 1.3 นิทานคติสอนใจ
- 1.4 นิทานวีรบุรุษ
- 1.5 นิทานอธิบายเหตุ
- 1.6 เทพปกรณัม
- 1.7 นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก
- 1.8 นิทานคลกขบขัน

2. แบ่งนิทานตามชนิดของนิทาน

- 2.1 นิทานชาวบ้าน
- 2.2 นิทานเกี่ยวข้องกับสัตว์

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2550 : 9-15) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่

1. นิทานเทพปกรณัมหรือนิทานปรัมปรา
2. นิทานมหัศจรรย์
3. นิทานชีวิต
4. นิทานประจำท้องถิ่น
5. นิทานคติสอนใจ
6. นิทานอธิบายสาเหตุ
7. นิทานเรื่องสัตว์
8. นิทานเรื่องผี

9. นิทานมุขตลก

10. นิทานเรื่องไม้

11. นิทานเข้าแบบมี 2 ประเภท คือ นิทานไม่รู้จักและนิทานลูกโซ่

สรุปได้ว่าประเภทของนิทาน นั้นมีหลายประเภท ได้แก่ นิทานเทพนิยาย นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น นิทานคติสอนใจ นิทานชีวิต นิทานเรื่องผี ขบขัน นิทานชาวบ้าน นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นิทานเป็นบทโคลงมีใจความเป็นแบบบรรยายโวหาร นิทานโกลก นิทานตลกขบขัน

รูปแบบการเล่านิทาน

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงรูปแบบการเล่านิทานไว้ดังนี้

วิล มาศจรัส (2545 : 115-117) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเล่านิทานไว้ดังนี้

1. เล่าปากเปล่า โดยมีอุปกรณ์เสริมคือท่าทาง มือ แขน ขา น้ำเสียง สายตา ฯลฯ
2. เล่านิทานจากหนังสือ โดยมีหนังสือเป็นอุปกรณ์ประกอบการเล่า ซึ่งหนังสือนี้

ส่วนมากจะเป็นหนังสือภาพขนาดใหญ่ เรียกว่า Big Book

3. เล่านิทานโดยใช้ภาพประกอบ ซึ่งภาพดังกล่าวนี้มักเป็นแผ่นภาพขนาดใหญ่ และมีตัวละครสำคัญเป็นภาพหลัก เช่นเรื่องราชสีห์กับหนู ก็อาจจะมีแผ่นภาพราชสีห์ขนาดใหญ่ และหนูตัวเล็กๆ เป็นต้น

4. เล่านิทานประกอบหุ่น

เกริก ชูนพันธ์ (2547 : 36-55) กล่าวถึงรูปแบบและกระบวนการเล่านิทานไว้หลากหลายแยกตามลักษณะการเล่าได้ดังนี้

1. การเล่านิทานแบบปากเปล่า เป็นนิทานที่ผู้เล่าเรื่องจะต้องเตรียมตัวให้พร้อม ตั้งแต่เลือกเรื่องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มผู้ฟัง นิทานปากเปล่าเป็นนิทานดั้งเดิมและเร้าความสนใจของผู้ด้วยน้ำเสียง แววตาและลีลาท่าทางประกอบของผู้เล่าที่สง่างามและเหมาะสมดี
2. การเล่านิทานแบบเล่าไปวาดไป เป็นนิทานที่ผู้เล่าจะต้องมีประสบการณ์การเล่าแบบปากเปล่า ยังคงใช้ศิลปะการเล่าอย่างมีชั้นเชิงในการเล่าอย่างเดิม แต่จะต้องเพิ่มการวาดรูป ในขณะที่เล่าเรื่องราวด้วย รูปที่เล่า ขณะเล่าเรื่องนี้ ภาพที่วาดออกมาอาจจะสอดคล้องกับ

เรื่องราวหรือบางครั้งเมื่อเล่าเรื่องจบ รูปที่วาดจะไม่สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าเลยก็ได้ ก็จะได้ภาพใหม่เกิดขึ้น

3. การเล่านิทานแบบใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบ เป็นนิทานที่เล่าโดยใช้สื่อหรืออุปกรณ์ ในขณะที่เล่า เป็นนิทานที่ผู้เล่านิทานจะต้องใช้สื่อที่จัดเตรียมหรือหามา เอกสารประกอบการเล่า เช่น การเล่านิทานโดยใช้สื่อหนังสือ นิทานหุ่นนิ้วมือ นิทานหุ่นมือ นิทานหุ่นเชิด นิทานหุ่นกระบอก นิทานหุ่นกระดาษ นิทานเชือก นิทานผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น และในขณะที่เล่าอาจจะมีดนตรีประกอบหรือผู้เล่าหาวัสดุอย่างง่ายมาทำเครื่องเคาะกำกับจังหวะ เพื่อประกอบการเล่าเพิ่มรสชาติให้สนุกสนานยิ่งขึ้น สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบช่วยให้ผู้ฟังเกิดรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น สื่อนิทานช่วยกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้ฟังให้เกิดความสนใจนิทานมากด้วย ดังนั้นผู้เล่านิทานถ้าเล่านิทานประกอบสื่อ ผู้เล่าเองจะต้องเตรียมผลิตสื่อจัดหาสื่อให้พร้อม และทดลองการใช้สื่อเพื่อความเหมาะสมและลงตัวที่สุดในขณะทำการเล่านิทานด้วยสื่อ นอกจากนี้ก็ถนัดถื่นด้วยสื่อที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องพัฒนาปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมและดียิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 125) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเล่านิทานไว้ดังนี้

1. เล่าโดยอ่านจากหนังสือโดยตรง
2. ใช้หุ่นต่างๆ เช่น หุ่นมือ หุ่นถุง หุ่นนิ้วมือ หุ่นชัก
3. ใช้แผ่นภาพประกอบหรือใช้ภาพพลิก
4. ใช้แผ่นป้ายผ้าสำลีประกอบ
5. ใช้ท่าทาง สีหน้า แววตา และน้ำเสียงประกอบการเล่า
6. ใช้วาดภาพบนกระดานให้เด็กคอยติดตามเหตุการณ์ของเรื่อง

สรุปแล้วรูปแบบการเล่านิทานนั้นมีมากมาย เช่น การเล่าปากเปล่า และการเล่าประกอบสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เล่าจากหนังสือโดยใช้หนังสือเป็นอุปกรณ์ประกอบการเล่า เล่านิทานประกอบหุ่นต่างๆ การเล่าโดยใช้ภาพแผ่นภาพหรือภาพพลิก ใช้แผ่นป้ายสำลีประกอบการเล่า การเล่าประกอบท่าทาง การเล่าไปวาดไป เป็นต้น

ลักษณะของนิทานสำหรับเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 10-17) ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานสำหรับเด็กไว้ว่า

1. เนื้อหามีวัตถุประสงค์และแก่นเรื่อง บ่งบอกอย่างชัดเจน ควรมีความคิดรวบยอดเพียงเรื่องเดียว ไม่ควรมีหลายเรื่อง เพราะจะทำให้ผู้อ่านสับสนได้ ไม่ควรเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเน้นหลายๆ อย่างซับซ้อนอยู่ในเรื่องเดียวกัน

2. เนื้อหาต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย นิทานสำหรับเด็กเล็กเนื้อหาควรสนุกสนานเพลิดเพลิน มีบทบรรยายมาก มีเรื่องราวแสดงความเคลื่อนไหวของตัวละคร มีการดำเนินเรื่องของตัวละคร ใช้ตัวละครเหมาะสม ไม่ควรมีตัวละครมาก มีบทสนทนาพอสมควร ดำเนินเรื่องในสัดส่วนที่เหมาะสม ถ้ามีบทบรรยายมากๆ ผู้อ่านจะเบื่อหน่าย ละทิ้งการอ่านกลางคันได้

3. รูปแบบการเขียนเนื้อหามีทั้ง นิทาน พื้นเมือง เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทละคร จดหมาย บันทึกเรื่อง ความเรียง รวมทั้งบทร้อยกรองทุกรูปแบบ แนวการเขียนควรเลือกให้เหมาะสมกับประเภทของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ เมื่อเลือกใช้แบบใด จะต้องใช้อย่างถูกต้องตามรูปแบบ ไม่ปะปนจนสับสน

4. ภาพประกอบนิทานสำหรับเด็กจะต้องมีภาพประกอบเสมอ บางเล่มมีภาพน้อย บางเล่มมีภาพมากจนจัดเป็นประเภทหนังสือภาพ เด็กอายุน้อยภาพต้องมีมาก สีของภาพเด็กเล็กชอบสีสดใสมากกว่าภาพขาวดำ ภาพนั้นต้องชัดเจนไม่มีดมัว

5. ภาษาและสำนวนที่ใช้ ควรใช้ภาษาง่ายๆ ไม่ต้องแปลซ้ำอีกครั้งหนึ่งหลีกเลี่ยงคำศัพท์ยากๆ หรือคำศัพท์วิชาการ ใช้ประโยคสั้นๆ กระชับ อ่านได้ความง่าย ชัดเจนไม่ซับซ้อนเด็กใช้คำและประโยคซ้ำๆ กันให้มาก เพื่อส่งเสริมความจำโดยให้ได้เห็นบ่อยๆ ได้ฟังบ่อยๆ จะจดจำได้เอง

6. ขนาดตัวอักษรและการเลือกใช้ตัวอักษร เด็กวัย 2-6 ขวบ (วัยอนุบาลและ ป.1) ควรเขียนแยกเป็นคำๆ ใช้ตัวอักษรโตขนาดประมาณ 24-30 พยางค์ ใช้ตัวพิมพ์ธรรมดาหรือตัวเขียนที่ชัดเจนถูกต้องและใช้แบบเดียวตลอดทั้งเล่ม ไม่ใช้ตัวอักษรประดิษฐ์ลวดลาย ในหน้าหนึ่งๆ ไม่ควรมีตัวหนังสือมากหรือมีหลายย่อหน้า

7. รูปเล่ม ควรมีขนาดกะทัดรัด การเย็บรูปเล่มควรแข็งแรงทนทานต่อการหยิบใช้ของเด็กจำนวนหน้าของหนังสือสำหรับเด็กวัย 2-5 ขวบ ประมาณ 8-16 หน้า เด็กวัย 6-11 ขวบ ประมาณ 16-32 หน้า

มานพ ถนอมศรี (2546 : 28-29) ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. รูปเล่ม ขนาดจำนวนหน้า ที่เหมาะสมกับการ นำเสนอเนื้อหา นับตั้งแต่ปกหน้า ซึ่งเป็นส่วนแรกสุดของหน้า มีความงดงาม ความคงทนและมีความเสน่ห์ที่เร้าใจ ปกหนังสือ โดยทั่วไปมักใช้กระดาษแข็งและหนากว่ากระดาษเนื้อในของเล่ม

2. ด้านเนื้อหา เป็นส่วนหลักของการนำเสนอเนื้อหา โดยใช้ตัวอักษรชนิดต่างๆ ที่อ่านง่ายชัดเจนร้ายเรียงกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ เนื้อหาในหนังสือทุกเล่ม ควรเขียนถูกต้อง มีการจัดย่อหน้าและวรรคตอนอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังอาจใช้ขนาดและแบบของตัวอักษร ช่วงเน้นให้เกิดการอ่านเป็นไปอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลินมากขึ้น

3. ด้านภาพประกอบ เป็นส่วนเสริมในการนำเสนอเนื้อหาสาระสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภาพประกอบไม่เพียงแต่ช่วยให้เรื่องราวที่นำเสนอชัดเจนครบถ้วน ยังทำหน้าที่ตกแต่งให้หนังสืองดงาม เพิ่มความสบายตา สบายใจในการอ่านหนังสือด้วย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อหุ่นกระดาษ

ความหมายของหุ่น

ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้คำจำกัดความ และอธิบายความหมายของหุ่น ไว้เป็นแนวทาง เพื่อการศึกษาและนำเสนอใจดังนี้

จิระประภา นุชยนิศย์ (2545 : 7) กล่าวว่า หุ่นคือสิ่งที่ไม่มีชีวิต เคลื่อนไหวได้ในรูปของละคร โดยมนุษย์

เกศณี โชติกเสถียร (2547 : 9) อธิบายว่า หุ่นเป็นการแสดงมหรสพชนิดหนึ่ง ที่ใช้รูปจำลองคล้ายของจริงเป็นการแสดงแทนตัวตนสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ พร้อมแม้แต่สิ่งสมมติในเทพนิยาย การเคลื่อนไหวของหุ่นจะอยู่ในความควบคุมของมนุษย์ที่เป็นผู้สร้างมันขึ้นมา

อรชุนา ยุทธวงศ์ (2547 : 568) ได้ให้ความหมายว่า หุ่น เป็นวัตถุที่สร้างขึ้น แล้วนำมาทำให้เคลื่อนไหวได้ เพื่อสื่อความหมายกับผู้อื่น โดยใช้ในการสื่อสาร นำความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ แรงบันดาลใจและความฝันมาทำให้เป็นตัวตนขึ้นมา

กลุ่มศิลปวัฒนธรรม เพื่อเยาวชน “มายา” (2550 : 14) ให้คำจำกัดความของหุ่น เสมือนเป็นข้อสรุปรวม ความว่า หุ่น คือ ตัวละครที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจมีรูปทรง 2 มิติ หรือ 3 มิติ ก็ได้ โดยมีบทบาทเป็นตัวแทนของคน สัตว์ สิ่งของ และความคิดเชิงนามธรรมต่าง ๆ ซึ่งเคลื่อนไหวและสื่อสารได้ด้วยความสามารถของผู้ขีด กล่าวโดยสรุป หุ่นกระดาษหรือหุ่นประเภทต่าง ๆ เป็นวัตถุที่สร้างขึ้น แล้วนำมาทำให้เคลื่อนไหวได้ เพื่อสื่อความหมายกับผู้อื่น โดยใช้ในการสื่อสาร นำความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ แรงบันดาลใจและความฝันมาทำให้เป็นตัวตนขึ้นมา

ดังนั้น จึงเป็นรูปจำลองหรือเลียนแบบจากของจริงไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ สิ่งต่างๆ สามารถเคลื่อนไหว และสื่อสารถึงบุคคลให้เข้าใจความหมายที่สื่อได้ สื่อหุ่นกระดาษ เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ทำได้เอง จากวัสดุที่เราไม่ใช้แล้วและซื้อส่วนที่จำเป็นบางส่วน หุ่นกระดาษที่ผลิตเองนี้ยังมีรูปแบบหลากหลายและมีชีวิตชีวาสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนและเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ

ความสำคัญของหุ่น

หุ่น เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญสำหรับเด็กซึ่งมีผู้กล่าวไว้ดังนี้ ลัดดา นิละมณี (2522 : 54) ได้กล่าวว่า หุ่นเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญและมีคุณค่าต่อเด็ก ๆ มาก และมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก สร้างบรรยากาศชั้นเรียน ได้เป็นอย่างดีกระตุ้นให้เด็กได้สนใจ บทเรียนตลอดเวลา โดยเฉพาะเวลาที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและเป็นนามธรรมเกินไปสำหรับเด็ก สิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2522 : 10) ได้มีความเห็นในเรื่องของหุ่นว่าเป็นสื่อการเรียนที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา มาก สามารถนำไปใช้ในการสอนได้หลายๆเนื้อหาและเป็นที่เคลื่อนไหวได้น่าสนใจกว่าภาพธรรมดา ถ้าได้มีการนำหุ่นมาใช้ในห้องเรียนของเด็กปฐมวัย จะเป็นประโยชน์แก่เด็กอย่างมาก นอกจากนี้ อรชุนา ยุทธวงศ์ (2527 : 579) กล่าวถึงหุ่นว่า หุ่นมีความสำคัญหลายด้านด้วยกัน เช่น

1. ความสำคัญในด้านการบันเทิง มีการใช้หุ่นแสดงบนเวที รายการโทรทัศน์และการแสดงละครหุ่น หรือร่วมกับการแสดงประเภทอื่น ๆ เป็นที่ดึงดูดความสนใจสำหรับผู้ใหญ่และเด็กตลอดมา เช่น รายการเพลงบัลเล่ย์ เล่นกล เป็นต้น และบางครั้งก็ใช้หุ่นประชาสัมพันธ์หรือโฆษณา เป็นการนำผู้ชมไปสู่โลกของความฝันและความสนุกในวัยเด็ก จากตรงค์ อาจารย์ (2522 : 3) ได้มีความเห็นในการนำหุ่นมือมาใช้ในการด้านความบันเทิงทางสื่อมวลชน เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนให้สนุก เช่น ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาคือรายการเพื่อนของเด็ก โดยใช้หุ่นมือที่เป็นหุ่นคน หุ่นสัตว์ แสดงประกอบการเล่านิทานเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ มาก

2. ความสำคัญในการเรียนรู้นิยมใช้หุ่นในการเรียนรู้และปลูกฝังแนวคิดต่างๆ ให้กับเด็ก เช่น

2.1 สอนทำหุ่นในการเรียนวิชาศิลปะ โดยเน้นการแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

2.2 ใช้หุ่นเป็นสื่อการสอนวิชาต่าง ๆ เพราะเป็นการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน และช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน

2.3 หุ่นช่วยให้เด็ก ๆ ได้รับการชี้แนะแนวทางในการประพฤติ ปลูกฝังค่านิยมต่างๆ เช่น การรักษาความสะอาด การเสียสละ ฯลฯ

2.4 การแสดงละครหุ่นช่วยให้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5 หุ่นช่วยแก้ปัญหาเฉพาะตัวของแต่ละคนได้ เช่น เด็กขี้อาย คิดอ้อ ก้าวร้าว หรือ มีปัญหาในด้านการสื่อสาร โดยเด็กจะสื่อสารกับผู้อื่นผ่านตัวหุ่น จะง่ายกว่าการสื่อสารด้วยตัวเองโดยตรง

สรุปว่าหุ่นมีความสำคัญต่อการจัดเรียนการสอนของเด็กในสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็ก โรงเรียนอนุบาล และระดับชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังมีการนำหุ่นมาใช้ในการด้านการบันเทิง ทางสื่อมวลชนทำให้หุ่นมีบทบาทมากขึ้น เช่น ในสวนสนุก โทรทัศน์ ตลอดจนงานธุรกิจโฆษณา

ทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการเรียนรู้โดยใช้หุ่นกระต่าย

การสอนโดยใช้หุ่นกระต่าย มีทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Tolman สรุปได้ดังนี้

1.1 ระหว่างสิ่งเร้าและพฤติกรรมที่ตอบสนอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีการเลือกพฤติกรรมตอบสนองพร้อมทั้งมีตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ความคิด ความเข้าใจ เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ช่วยติดตามสิ่งเร้าทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกพฤติกรรมที่ตอบสนองได้

1.2 ผู้เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับสิ่งเร้าเข้าด้วยกัน มากกว่าสิ่งเร้ากับการตอบสนอง สิ่งเร้ามีความสำคัญและมีความหมายอยู่ก่อนจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าได้

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Hilgard และ Bower สรุปได้ดังนี้

2.1 ผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำมากกว่าการเป็นผู้ฟัง เพราะจะต้องมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าถือว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยการปฏิบัติ

2.2 ความถี่ของการกระทำเป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ทางทักษะ เช่น การเรียนภาษา ดนตรี กีฬา จะไม่สามารถเรียนได้ผลดีถ้าไม่มีการปฏิบัติ

2.3 การเรียนรู้ในสิ่งที่เหมือนกันและความแตกต่างกัน เป็นสิ่งสำคัญที่ได้จากการฝึกหัดและทำให้เกิดการเรียนรู้ที่อยู่นาน

2.4 พฤติกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นได้จากการเลียนแบบหรือการหลอมขึ้นใหม่จากการวางเงื่อนไข

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike สรุปได้ดังนี้

3.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) กล่าวถึงความพร้อมของผู้เรียนทั้งร่างกายและจิตใจ ทางร่างกายหมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะและอวัยวะของร่างกาย เช่น หูและตา ทางจิตใจหมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจจะนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไปได้

3.2 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of exercise) กล่าวถึงความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร

3.3 กฎแห่งผล (Law of effect) กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้แล้วว่าถ้าได้รับผลที่พอใจอินทรีย์ก็อยากจะเรียนรู้อีกต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจอินทรีย์ก็ไม่อยากเรียนรู้หรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ได้

ประเภทของสื่อหุ่นกระดาษ

สื่อหุ่นกระดาษที่ใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษา เป็นสื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยเด็กเล็กหรือระดับประถมศึกษาที่มีดังนี้ (พวงเพชร มงคลวิทย์ 2547 : 23)

1. หุ่นนิ้วมือ เหมาะสำหรับประดิษฐ์เป็นชุดนิทาน ใช้กับกลุ่มเด็กเล็กโดยเมื่อกล่าวถึงหุ่นตัวใดก็ใส่เพิ่มทีละนิ้ว ใช้แสดงหรือเล่านิทานที่มีตัวละครพร้อมกันจำนวนมาก
2. หุ่นกระดาษ เป็นหุ่นทำง่าย ประหยัดเวลา โดยการพับกระดาษเป็นถุงก้นกว้างและตัดกระดาษแข็งเป็นรูปหน้า ตกแต่งด้วยกระดาษสีต่างๆ โดยแบ่งช่วงหน้าเป็น 2 ส่วน ส่วนบนตั้งแต่หัวริมฝีปาก ส่วนล่างตั้งแต่ริมฝีปากถึงคาง เมื่อแสดงให้สอดคล้องไปตรงรอยพับก้นถุง เคลื่อนนิ้วไปมาทำหุ่นให้หุ่นพูดได้ใช้สำหรับการสอนทักษะการพูด การเล่าเรื่อง หรือการแสดงละคร
3. หุ่นถุงมือและหุ่นนิ้วมือจากถุงมือ การเชิดใส่นิ้วมือในถุงมือ ล้วงงอนิ้วมือ กล่าวคือตัวหุ่นตัวไหนก็ชี้นิ้วนั้นขึ้นมาทีละตัว ใช้กับการสอนกลุ่มเล็กระยะใกล้
4. หุ่นเชิดมือจากถุงเท้า หุ่นเชิดมือชนิดนี้หัวหุ่นทำจากถุงเท้าตัวหุ่นเย็บเป็นเส้นผ้าต่อกับหุ่นมือ การเชิดใช้นิ้วทุกนิ้วโดยไม่ต้องงอนิ้วใดๆ จะทำให้ไม่เมื่อยหรือเกร็งในมือในขณะที่เชิด โดยใช้นิ้วชี้สอดที่หัวหุ่นนิ้วก้อย นิ้วนาง นิ้วกลาง สอดมือหุ่นด้านหนึ่งและนิ้วหัวแม่มืออีกด้านหนึ่ง
5. หุ่นเชิดมือจากผ้าชนิดต่างๆ หุ่นเชิดมือชนิดนี้ตัวหัวจะใช้ผ้ายืด ส่วนตัวเย็บผ้าเป็นเส้นต่อมือที่แขนเส้นนำไปสอดในคอหุ่น เย็บขาหุ่นสองข้างและเย็บบนติดกับเอวเส้นด้านใน

ขณะทำการแสดงการเชิดก็ทำให้หุ่นห้อยขาเป็นท่อนั่งหรือทำลอยให้รองเท้าติดขอบเวที ทำให้หุ่นสวยงามและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของสื่อหุ่นกระดาษ

สื่อหุ่นกระดาษ มีประโยชน์ในการเรียนการสอนดังนี้ (ศรินทิพย์ รักษาสัตย์. 2550 : 43)

1. เป็นสื่อการเรียนการสอน ในวิชาต่างๆ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ในชั้นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนสามารถจดจำเนื้อหาและแนวคิดได้อย่างแม่นยำขึ้น
2. เป็นเนื้อหาวิชาในหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่สอนทำหุ่น โดยเน้นที่ การแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. เป็นสื่อการเผยแพร่ความรู้นอกระบบ เช่น การเผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตย การชักชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การรณรงค์ของของกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น
4. ช่วยปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น เด็กขี้อาย พูดติดอ่าง ก้าวร้าว เด็กมีปัญหา ในการออกเสียง การให้เด็กสื่อผ่านหุ่นช่วยให้เด็กมีความกล้า และเชื่อมั่นยิ่งขึ้น
5. ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในด้านสังคม การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกับผู้อื่น เพราะการแสดงหุ่นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย มีการติดต่อประสานงาน ฝึกความรับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ เรียนรู้การรับฟังและการเสนอความคิดของตนเองรวมทั้งรู้และยอมรับในความสามารถของตนเองและผู้อื่น

แนวทางจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการสอนโดยใช้สื่อหุ่นกระดาษ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน (สันหพัฒน อรุณธานี. 2552 : 60)

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อหุ่นมีดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นขั้นที่ผู้สอนได้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนเชื่อมโยงถึงเนื้อหาที่สอน ในบทเรียนกระตุ้นใจให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การเล่นเกม การตั้งคำถามให้นักเรียนคิดเกิดความคิดสงสัย กระตุ้นให้นักเรียนอยากหาคำตอบ

2. **ชั้นสอน** ในชั้นตอนนี้ใช้หุ่นกระดาษใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมี
ชั้นตอน ดังนี้

2.1 **ชั้นเสนอเนื้อหา** ชั้นนี้ครูเสนอเนื้อหาโดยให้นักเรียน ได้ฟังและดูหุ่นกระดาษ โดยที่ครูเป็นผู้จัดแสดงเพื่อเสนอเนื้อหาที่จะเรียน เช่น การนำเสนอคำศัพท์ใหม่ ประโยค สนวนพยางค์ เพลง หรือแม้แต่การเล่นเกมส์ในบางครั้ง เพื่อเป็นการใช้หุ่นกระดาษกระตุ้นดึงดูด ความสนใจผู้เรียนให้อยากเรียนรู้ และเกิดมโนคติในสิ่งที่หุ่นกระดาษเสนอและมีการเสนอ โครงสร้างของสิ่งที่เรียนให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่นำเสนอ

2.2 **ชั้นฝึกปฏิบัติ** ชั้นนี้ให้นักเรียนแต่ละคนใช้หุ่นกระดาษฝึกปฏิบัติจากสิ่งที่ นักเรียนในชั้นนำเสนอเนื้อหา เช่น การฝึกบทสนทนาโต้ตอบ โดยการฝึกนั้นนักเรียนจะมีการ จับคู่เข้ากลุ่ม การฝึกชั้นนี้จะเป็นการฝึกแบบควบคุมนักเรียนจะฝึกจนสามารถจดจำและให้ รูปแบบภาษานั้นได้โดยใช้หลักในการฝึกรูปแบบของภาษา

2.3 **ชั้นนำภาษาไปใช้เพื่อการสื่อสาร** เป็นชั้นที่นักเรียนได้นำเนื้อหาไปทำ กิจกรรม เช่น การผลัดเปลี่ยนกันสนทนาในกลุ่ม การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ในชั้นนี้ นักเรียนจะได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้รอบๆตัว เช่น การให้นักเรียนถามตอบกับจำนวน สิ่งของที่อยู่ในห้องเรียน การถามจำนวนสิ่งของของเพื่อน โดยนักเรียนมีการฝึกที่มีความหมาย

3. **ขั้นสรุป** เป็นชั้นที่ผู้สอนให้นักเรียนสรุป สิ่งที่เรียน ไปแล้วจากการนำเสนอเนื้อหา ของหุ่นกระดาษ ซึ่งนักเรียนจะต้องสรุปสิ่งที่เรียน ไปแล้วเพื่อให้เกิดมโนคติที่เรียนด้วยตัวของ นักเรียนเอง

4. **ขั้นวัดและประเมินผล** ในชั้นนี้ผู้สอนต้องใช้การประเมินเนื้อหา และกิจกรรมที่ นักเรียนได้เรียน เช่น การสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรม การฝึกสนทนาถามตอบ รวมทั้งการให้ นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัด

ตัวอย่างกิจกรรมที่เกี่ยวกับหุ่นกระดาษ

กิจกรรม “นิทานหุ่นกระดาษแสนสนุก” สำหรับเด็กวัย 4-6 ขวบ

เด็กวัย 4-6 ขวบ หรือวัยที่เข้าชั้นอนุบาล เป็นวัยกำลังเรียนรู้โลกกว้าง ชอบเรื่อง สนุกสนาน ชอบกิจกรรมที่ลงมือทำด้วยตัวเองมีความประทับใจต่อหนังสือและตัวละครชอบ

ทำงานศิลปะ และชอบแสดง ออก เด็กวัยนี้มีความพร้อมทางด้านร่างกายพอสมควรแล้ว สามารถใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กได้อย่างคล่องแคล่วกว่าเด็กวัย 3 ขวบพวกเขาชอบการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดความประทับใจ ออกมาให้เป็นรูปธรรมกิจกรรม “นิทานหุ่นกระดาษแสนสนุก” จึงเป็นกิจกรรมที่สนุกสำหรับเด็ก 4-6 ขวบ กระตุ้นให้พวกเขาได้เผยความรู้สึก ประทับใจผ่านกิจกรรมศิลปะแบบง่ายๆ และถูกใจ กิจกรรมนี้เปิด โอกาสให้เด็กๆ ได้ใช้วัสดุและอุปกรณ์หลายชนิด ทั้งกระดาษ สี กาว กรรไกร ด้วยเทคนิคต่าง ๆ ทั้งการวาดรูป ระบายสี ตัด ฉีก ตัด และปะเมื่อเด็กๆ สร้างสรรค์ตัวละครของตัวเองออกมาแล้ว ควรกระตุ้นให้พวกเขาได้ คิดเรื่องราว โดยผู้ใหญ่กระตุ้นให้เด็กๆ ถ่ายทอดเรื่องราว ชวนคุยเพื่อให้ได้คิด และให้เด็กๆ ได้ แสดงความสามารถออกมา

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. เล่านิทานหรืออ่านหนังสือที่เลือกมาให้เด็กฟัง
2. กระตุ้นให้เด็กรู้สึกอยากทำกิจกรรม ด้วยการเสนอหุ่นของผู้จัด (อาจจะพูดคุยหรือ เล่านิทานอีกครั้งด้วยการใช้หุ่น)
3. อธิบายขั้นตอนการทำหุ่นอย่างกระชับ
4. แนะนำให้เด็กได้รู้จักวัสดุ อุปกรณ์และคุณสมบัติที่จำเป็น
5. ชักชวนเด็กๆ คัดเลือกตัวละครที่น่าสนใจจากหนังสือที่นำมาใช้ หรือครูกำหนด มาแล้ว
6. ลงมือประดิษฐ์หุ่นกระดาษประกอบนิทาน เมื่อเล่านิทานจบ
7. ให้เด็กได้มีโอกาสนำเสนอผลงานตัวเอง ด้วยการเล่า พูดคุย ตั้งชื่อ แนะนำ (ในการทำกิจกรรมครั้งแรก ๆ อาจไม่ต้องให้เด็กเล่าเป็นเรื่องเพราะจะไม่ได้ทั่วถึง)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กมีความสนใจในหนังสือนิทานที่ใช้เล่ามากขึ้น
2. เด็กมีความสุข สนุกสนานกับกิจกรรมการประดิษฐ์หุ่น
3. เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์ ถ่ายทอดจินตนาการในการประดิษฐ์หุ่น
4. เด็กกล้าที่จะแสดงออกในการแสดงละครหุ่นที่ตนเองประดิษฐ์

5. เด็กเกิดความภาคภูมิใจ

การประเมินผล

1. ความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็ก
2. ทักษะในการใช้อุปกรณ์
3. ทักษะในการสื่อสาร
4. ความกล้าแสดงออก

สรุปได้ว่า จุดประสงค์ของกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นกระดาษ เป็นการให้เด็ก ๆ ได้ลงมือทำด้วยตัวเองเด็ก ๆ มีความประทับใจต่อหนังสือและตัวละคร และเด็กสามารถใช้กล้านือมัดเด็กได้อย่างคล่องแคล่ว กระตุ้นให้พวกเขาได้เผยความรู้สึกประทับใจผ่านกิจกรรมศิลปะแบบง่ายๆและถูกใจ กิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้ใช้วัสดุและอุปกรณ์หลายชนิด ทั้งกระดาษ สี กาว กรรไกร ด้วยเทคนิคต่าง ๆ ทั้งการวาดรูป ระบายสี ตัด ฉีก ตีค และปะเมื่อเด็ก ๆ สร้างสรรค์ตัวละครของตัวเองออกมาอย่างภาคภูมิใจ

การสร้างนวัตกรรมหุ่นกระดาษ

การทำนวัตกรรมให้ผู้เรียนในระดับอนุบาลได้เรียนรู้เกี่ยวกับ การทำนวัตกรรมว่าจะให้ทำงานชิ้นไหนดีที่ทำให้ผู้เรียนทำงานได้เสร็จ เพราะเด็กมีความอดทนน้อยมาก ในการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที นั่นคือ ความอดทนของเด็กเหล่านั้น ดังนั้น จึงคิดที่จะให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กระดับอนุบาล 3 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการสร้าง “หุ่นกระดาษ” ในด้านการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก จัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้และกิจกรรมให้เหมาะกับการพัฒนาการในแต่ละวัย ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ผ่านกิจกรรมการเล่น การสร้างประสบการณ์ชีวิตฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือและดูแลตนเอง ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทักษะและมารยาทในสังคมที่เด็กควรรู้ การควบคุมการเคลื่อนไหวร่างกาย ด้วยเหตุนี้ทำให้จึงได้คิดค้นที่จะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในการประดิษฐ์นวัตกรรม “หุ่นกระดาษ” ในความคิดของผู้เรียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการฝึกทักษะและประสบการณ์ในการเรียนรู้ฝึกประสาทสัมผัสทั้ง 5 รู้จักวิธีการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ประกอบการเล่านิทาน

วัตถุประสงค์ในการสร้างนวัตกรรม

1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการสร้างหุ่นกระดาษ
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเคลื่อนไหว ร่างกายได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงจินตนาการ ของตนเอง ได้

อุปกรณ์ที่ใช้ในการประดิษฐ์นวัตกรรม

สีเทียน,กรรไกร,กาวปากกา,กระดาษสีต่างๆ,ถุงกระดาษ

ขั้นตอนการทำ

1. วาดภาพตัวละคร ลงในกระดาษสีต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้เพื่อทำเป็นส่วนหัวและส่วนปากตามที่ต้องการ
2. แล้วให้เด็กๆ ระบายสีตามจินตนาการ
3. ตัดชิ้นส่วนต่าง ๆ ออกเป็นส่วน ๆ เช่น หัว ปาก
4. นำส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวมาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ รูปใบหน้าของคนและสัตว์ตามที่ต้องการ
5. เมื่อได้ส่วนต่าง ๆ ครบเรียบร้อยแล้วนำมาติดกาวไปติดบนถุงกระดาษที่จัดเตรียมไว้

สรุปผล

หุ่นกระดาษเป็นตัวละครที่มนุษย์สร้างขึ้นมีหลายรูปแบบ จัดแสดงเป็นเรื่องราวที่สนุกสนาน โดยใช้มือเชิด ศิลปะการแสดงหุ่นกระดาษหรือหุ่นประเภทอื่น ๆ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของทุกชาติทั่วโลกที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ได้วิวัฒนาการและพัฒนา มาโดยลำดับ การแสดงหุ่นนอกจากให้ความบันเทิงแล้ว ยังเสริมสร้างความคิดจินตนาการ จริยธรรมและสิ่งดีงามอีกหลายประการจากเรื่องราวที่แสดงให้นักการศึกษาจึงได้นำหลักการ วิธีการของหุ่น มาใช้ในการเรียนการสอน ทั้งใน โรงเรียน และนอกโรงเรียน การใช้หุ่นเป็นสื่อ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย เป็นไปอย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิผล ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ครบถ้วน เป็นที่พอใจและน่าสนใจอย่างยิ่ง

การหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เผชิญ กิจกรรมการ (2548 : 46-51) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนมีกระบวนการสำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน ที่ต้องทำความเข้าใจกันไป จึงจะมั่นใจได้ว่า สื่อหรือเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพจะเป็นที่ยอมรับได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach)

กระบวนการนี้เป็นวิธีการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักของความรู้ และเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของสื่อการสอน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Experts) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะนำมาหาประสิทธิภาพโดยใช้สูตร ดังนี้

$$CVR = \frac{2N}{N} = 1$$

เมื่อ CVR แทน ประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach)
 N_2 แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับ (Number of Panelists

who had Agreement)

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ผู้เชี่ยวชาญจะประเมินสื่อการเรียนการสอนตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไปแทนค่าในสูตร สำหรับค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับจะต้องอยู่ในระดับมากขึ้นไป ก็คือค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-5.00 ค่าที่คำนวณได้ต้องสูงกว่าค่าที่ปรากฏในตาราง ตามจำนวนของผู้เชี่ยวชาญ จึงจะยอมรับว่าสื่อมีประสิทธิภาพ ถ้าได้ค่าไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องปรับปรุงแก้ไขสื่อและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใหม่

2. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach)

วิธีการนี้จะนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนโปรแกรม ชุดการสอน แผนการสอน แบบฝึกทักษะ เป็นต้น ส่วนมากใช้วิธีการหาประสิทธิภาพโดยวิธีนี้ ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียน หรือแบบทดสอบย่อย โดยแสดงค่าตัวเลข 2 ตัว เช่น $E_1/E_2 = 80/80$, $E_1/E_2 = 85/85$, $E_1/E_2 = 90/90$ เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพ (E_1/E_2) มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะ ในที่นี้จะยกตัวอย่าง $E_1/E_2 = 80/80$ ดังนี้

เกณฑ์ 80/80 มีความหมาย ดังนี้

ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ

ตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนการหา E_1 และ E_2 ใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตร 1 } E_1 = \frac{\sum xiN}{A} \times 100$$

เมื่อ	E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
	$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน
			และแบบวัด
			กิจกรรมระหว่างเรียน
	A	แทน	คะแนนเต็มของแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน
			และแบบวัด
			กิจกรรมระหว่างเรียน
	N	แทน	จำนวนผู้เรียน

$$\text{สูตร 2 } E_2 = \frac{\sum xiN}{B} \times 100$$

เมื่อ	E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
	$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรม
	B	แทน	คะแนนเต็มของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรม
	N	แทน	จำนวนผู้เรียน

เกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนจะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะ คือ 80/80 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชา และเนื้อหาที่จะนำมาสร้างสื่อ นั้น ถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาค่อนข้างง่าย ก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 90/90 เป็นต้น นอกจากนี้ ยังตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้ เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือ ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วถือว่าใช้ได้ คือ 87.50/87.50 หรือ 87.50/90 เป็นต้น

ประสิทธิภาพของสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอน จะมาจากผลลัพธ์ของการคำนวณ E_1 และ E_2 เป็นตัวเลขแรกและตัวเลขหลังตามลำดับ ถ้าตัวเลขเข้าใกล้ 100 มากเท่าไรยิ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาการรับรองประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน ส่วนแนวคิดในการหาประสิทธิภาพที่ควรคำนึงถึงมีดังนี้

1. สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และสามารถวัดได้
2. เนื้อหาขอบทเรียนที่สร้างขึ้น ต้องผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนการสอน
3. แบบฝึกทักษะและแบบทดสอบ ต้องมีการประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการสอนที่ได้วิเคราะห์ไว้ ส่วนความยากง่ายและอำนาจจำแนกของแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ควรมีการวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้กำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม

4. จำนวนแบบฝึกหัดต้องสอดคล้องกับจำนวนของวัตถุประสงค์ และต้องมีแบบฝึกหัดและข้อคำถามในแบบทดสอบครอบคลุมทุกจุดประสงค์ของการสอน จำนวนแบบฝึกหัดและข้อคำถามในแบบทดสอบไม่ควรน้อยกว่าจำนวนวัตถุประสงค์

จะเห็นได้ว่าการคำนวณหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอนนี้เป็นผลรวมของการหาคุณภาพ (Quality) ทั้งเชิงปริมาณที่แสดงเป็นตัวเลข (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ที่แสดงเป็นภาษาที่เข้าใจได้ ดังนั้นประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนในทั้งนี้ จึงเป็นองค์รวมของประสิทธิภาพ (Efficiency) ในความหมายของการทำสิ่งที่ถูกต้อง (Do the Thing Right) นั้นหมายถึงการเรียนอย่างถูกต้องตามกระบวนการของการเรียนด้วย CAI และมีประสิทธิผล (Effectiveness) ในความหมายของการทำสิ่งที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น (Get the Right Things done) นั้นหมายถึงผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ถูกต้องถึงระดับเกณฑ์ที่คาดหวัง ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะนำไปสู่การมีคุณภาพ ซึ่งมีนิยามเรียกกันรวมๆ ให้เป็นที่เข้าใจว่า “ประสิทธิภาพ” ของสื่อการเรียนการสอน

การหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หมายถึง ตัวเลขที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน เมื่อมีการประเมินสื่อการสอนที่ผลิตขึ้นมา เรามักจะดูถึงประสิทธิผลทางการสอนและการวัดผลประเมินผลทางสื่อ นั้น ตามปกติแล้วจะเป็นการประเมินความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือ ความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อนเรียน และคะแนนทดสอบหลังเรียน หรือเป็นการทดสอบเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดสอบและกลุ่มควบคุม ในทางปฏิบัติส่วนมากจะเน้นที่ผลความแตกต่างที่แท้จริงมากกว่าผลของความแตกต่างทางสถิติ แต่ในบางกรณีการเปรียบเทียบเพียง 2 ลักษณะก็อาจจะยังไม่เป็นที่เพียงพอ เช่น ในกรณีของการทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนครั้งหนึ่งปรากฏว่า กลุ่มที่ 1 การทดสอบได้คะแนนร้อยละ 18 การทดสอบหลังเรียนได้คะแนนร้อยละ 67 และกลุ่มที่ 2 การทดสอบก่อนเรียนได้คะแนนร้อยละ 27 การทดสอบหลังเรียนได้คะแนนร้อยละ 74 ซึ่งเมื่อนำผลการ

วิเคราะห์ทางสถิติ ปรากฏว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 2 กลุ่ม แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนการทดสอบหลังเรียนทั้งสองกลุ่ม ปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นเพราะสิ่งทดลอง (Treatment) นั้นหรือไม่ เนื่องจากการทดสอบทั้งสองกรณีมีคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนการทดสอบหลังเรียนที่จะเพิ่มขึ้นได้สูงสุดแล้วแต่กรณี (เผชิญ กิจการ. 2542 : 1 ; อ้างใน Goodman, Fletcher and Schneider. 1980 : 30-34)

ฮอฟแลนด์ (Hovland. 1949 : 2-6 ;เผชิญ กิจการ. 2542 : 1) ได้เสนอ “ดัชนีประสิทธิผล” (Effectiveness Index) ซึ่งคำนวณได้จากการหาความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดลอง และการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนสูงสุดที่สามารถทำเพิ่มขึ้นได้ ฮอฟแลนด์เสนอว่า ค่าความสัมพันธ์ของการทดลองจะสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องแน่นอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่ทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวชี้ถึงขอบเขตและประสิทธิภาพสูงสุด ของสื่อ

เวบบ์ (Webb. 1949 ; อ้างในเผชิญ กิจการ. 2542 : 1) ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนโดยใช้วิธีการ 3 แบบซึ่งเพิ่มเติมจาก “ดัชนีประสิทธิผล” ฮอฟแลนด์ โดยเวบบ์ให้ความสนใจค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน ซึ่งเรียกว่าวิธีการ Conventional โดยจะคำนวณจากการนำค่าคะแนนร้อยละของกลุ่มควบคุม ผลที่ได้จะแสดงถึงร้อยละที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง เปรียบเทียบกับคะแนนกลุ่มควบคุม ดัชนีประสิทธิผลมีรูปแบบในการหาค่าดังนี้ (เผชิญ กิจการ. 2542 : 1 ; อ้างใน Goodman, Fletcher and Schneider. 1980 : 30-34)

ดัชนีประสิทธิผล =

$$\frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน } X \text{ คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

หมายถึง จำนวนเศษของ E.I จะเป็นเศษที่ได้จากการระหว่างการทดสอบก่อนเรียน (P1) และการทดสอบหลังเรียน (P2) ซึ่งคะแนนทั้งสองชนิด (ประเภท) นี้จะแสดงถึงค่าร้อยละของคะแนนรวมสูงสุดที่ทำได้ (100%) ตัวหารของดัชนี คือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน (P2) และคะแนนสูงสุดที่นักเรียนจะสามารถทำได้ ต่อมา เวบบ์ได้

ปรับปรุงรูปแบบของการแสดงค่าดัชนีประสิทธิผลใหม่โดยการคูณด้วย 100 เพื่อให้ค่าที่ออกมาเป็นร้อยละซึ่งให้อูหรือตีได้สะดวกขึ้น

ดัชนีประสิทธิผลสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินผลสื่อ โดยเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นตัววัดว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับใด รวมถึงการวัดความเชื่อใจใจ และความตั้งใจของผู้เรียน นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาแปลงให้เป็นร้อยละหาคะแนนสูงสุดที่เป็นไปได้จากนั้นนำนักเรียนเข้ารับการทดลอง เสร็จแล้วทำการทดสอบหลังเรียน นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีประสิทธิผล โดยนำคะแนนก่อนเรียนไปลบออกจากคะแนนหลังเรียนได้เท่าใดนำมาหารด้วยค่าที่ได้จากค่าทดสอบก่อนเรียนสูงสุดที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้ลบด้วยคะแนนทดสอบก่อนเรียนโดยทำให้อยู่ในรูปร้อยละ การคำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผลพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00 หากค่าทดสอบก่อนเรียนเป็น 0 และการทดสอบหลังเรียนปรากฏว่านักเรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ ได้ คะแนน 0 เท่าเดิม

$$E.I = \frac{100\% - 0\%}{100\% - 0\%} = \frac{0\%}{100\%} = 0.00$$

แต่ถ้าคะแนนทดสอบก่อนเรียน (P_1) = 0 และคะแนนทดสอบหลังเรียนนักเรียนทำได้สูงสุด คือ เต็ม (P_2) = 100 ค่า E.I. จะเท่ากับ 1.00

$$E.I = \frac{100\% - 0\%}{100\% - 0\%} = \frac{0\%}{100\%} = 0.00$$

และในทางตรงกันข้าม ถ้าคะแนนทดสอบหลังเรียนน้อยกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน ค่าที่ได้ออกมาจะมีค่าเป็นลบ เช่น $P_1 = 73\%$, $P_2 = 45\%$, $E.I. = -0.83$

เกณฑ์การยอมรับได้ว่าสื่อหรือนวัตกรรมมีประสิทธิผล ช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ได้จริง คือ มีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลาง เทศบาลนครขอนแก่น

จากการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลาง ศึกษาจากรายงานการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) องค์การมหาชน รายงานการประเมินตนเอง การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลดังนี้

1. สภาพโดยทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลาง เปิดสอนในระดับปฐมวัย มีนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 40 คน ผู้บริหาร 1 คน ครู 2 คน แม่ครัว 1 คน และนักการภารโรง 1 คน มีอาคารเรียนจำนวน 1 หลัง เขตบริการคือเขตตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นักเรียนเดินทางมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลางโดยผู้ปกครองมารับ-ส่ง ชุมชนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลางมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลางมีสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีมลพิษ

2. การบริหารและการจัดการศึกษา

การบริหารการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลางแบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป มีการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ มีการจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูงคณะกรรมการสถานศึกษาผู้บอบบาทหน้าที่ สามารถส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลางเป็นอย่างดี

3. คุณภาพของเด็กปฐมวัย

3.1 ด้านสุขภาพ เด็กส่วนใหญ่มีความสุข พลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ตามเกณฑ์มีการซักรีดผ้าห่มและวัดส่วนสูงทุกเดือน นักเรียนได้รับการตรวจฟัน ถัดจากนั้นต่างๆ จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมืองขอนแก่น นักเรียนได้รับการดูแลความสะอาดของร่างกาย โดยครูประจำชั้นมีการตรวจความสะอาดของร่างกายทุกวัน โดยเฉพาะเล็บมือ เล็บเท้า ผมเครื่องแต่งกาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลางมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนเป็นประจำทุกภาคเรียน เช่น การวิ่งเก็บของ การกระโดดสองขา การกระโดดขาเดียว การลูกนั่ง เป็นต้น

3.2 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เด็กส่วนใหญ่มีเด็กขาดคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีระเบียบวินัย

3.3 ด้านความรู้ตามหลักสูตร มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ค่อนข้างดี มีพัฒนาการสมวัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

รังสิมา สีนะพงษ์พิพิช (2545 : 47-52) ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้ตัวแบบในนิทานหุ่นกระดาชต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน การทดลองนี้แบ่งเป็น 4 ระยะ คือระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 10 คน กลุ่มทดลองจะได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นกระดาชที่แสดงทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ส่วนกลุ่มควบคุมจะได้ดูนิทานประกอบหุ่นกระดาชตามแบบเรียนผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มีระดับความก้าวร้าวสูงที่ได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นกระดาชที่แสดงทักษะทางสังคมที่เหมาะสมจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่าเด็กที่มีระดับพฤติกรรมก้าวร้าวสูงที่ได้ดูนิทานประกอบหุ่นกระดาชตามแบบเรียนทั้งในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กที่มีระดับความก้าวร้าวสูงที่ได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นกระดาชที่แสดงทักษะทางสังคมที่เหมาะสมจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลลดลงกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

วัชรวิ ทองคอนหับ (2545 : 39-54) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กกลุ่มที่ได้รับประสบการณ์เล่านิทานโดยใช้หุ่นกระดาชกับเด็กกลุ่มที่ไม่ได้รับประสบการณ์การเล่านิทาน โดยใช้หุ่นกระดาช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กก่อนวัยเรียนทั้งเด็กหญิงและเด็กชายที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 46 คน ณ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนโดย

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 23 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แผนการเล่านิทานโดยใช้หุ่นกระดาษ จำนวน 12 แผน และแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ด้านตำแหน่งของเด็กก่อนวัยเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1. ก่อนการทดลอง เด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. เด็กกลุ่มที่ได้รับประสบการณ์การเล่านิทานมีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กกลุ่มที่ไม่ได้รับประสบการณ์การเล่านิทานโดยใช้หุ่นกระดาษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พนิตดา แสงวณิช (2546 : 32-49) ศึกษาเรื่อง ผลของการเล่านิทานประกอบหุ่นกระดาษเพื่อสอนเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนให้ปฏิเสธการชักชวนของบุคคลแปลกหน้า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 120 คน จากโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 3 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนละ 40 คน เครื่องมือที่ใช้ทดลองประกอบด้วยนิทานประกอบหุ่นกระดาษ จำนวน 10 เรื่อง ซึ่งแกนของเรื่องเน้นถึงพฤติกรรมการปฏิเสธและการตอบตกลงการชักชวนของบุคคลแปลกหน้า และผลกรรมที่ได้รับจากพฤติกรรมที่แสดงออกของตัวแบบวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ไค-สแควร์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กในกลุ่มทดลองที่ได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นกระดาษมีพฤติกรรมตอบปฏิเสธการชักชวนของคนแปลกหน้าสูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ดูตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นกระดาษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศรีอรอน เนียมมณฑ (2547 : 40-63) ศึกษาเรื่อง ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมเล่านิทานส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนาการจัดกิจกรรมการเล่านิทานส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย 2)เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ประชากรเป็นเด็กปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ส่วนกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้เด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปีของนักเรียนอนุบาลกำแพงเพชร ทั้งหมด 19 คน กลุ่มตัวอย่างกำหนด

แบบเจาะจง การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน จำนวน 24 แผน และแบบวัดพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัย จำนวน 30 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ประกอบด้วย ชั้นเตรียม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีการเลือกนิทาน กำหนดคำถาม สร้างกิจกรรม และชั้นจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ประกอบด้วยชั้นนำ ชั้นดำเนินการเล่านิทาน และชั้นสรุป ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมด้านการช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจากการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานผลปรากฏว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานมีคะแนนพฤติกรรมด้านความช่วยเหลือและแบ่งปันหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อินทรา รุมาส (2549 : 7-45) ศึกษาเรื่อง การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 14 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนบ้านหัวฝาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 1.แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 2.แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน 3.แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1.แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานในการพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 แต่ละแผนมีความเหมาะสม นักเรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสามารถพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมแสดงคุณลักษณะทางคุณธรรมและจริยธรรมได้ 2.หลังจากจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 แล้วนักเรียนมีพฤติกรรมแสดงคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความมีวินัย ด้าน

ความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย และด้านรักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วราพร เทพาทิพงษ์ (2552 : 57-69) ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดประสบการณ์ การเล่านิทานที่มีต่อพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเด็กอนุบาล 2/2 โรงเรียนวัดทุ่งครุ (กิ่งสายอนุสรณ์) สำนักงาน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเล่านิทานที่มีต่อพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเด็กอนุบาล 2/2 โรงเรียนวัดทุ่งครุ (กิ่งสายอนุสรณ์) สำนักงาน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5-6 ปี ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดทุ่งครุ (กิ่งสายอนุสรณ์) สำนักงาน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้การจัดประสบการณ์การเล่านิทานในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ๆ ละ 5 วัน วันละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น 50 วัน เครื่องที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่แผนการจัดประสบการณ์การเล่านิทาน 2.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเด็กอนุบาล 2/2 โรงเรียนวัดทุ่งครุ (กิ่งสายอนุสรณ์) สำนักงาน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การใช้แผนการจัดประสบการณ์การเล่านิทานสามารถพัฒนาพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเด็กอนุบาล 2/2 โรงเรียนวัดทุ่งครุ (กิ่งสายอนุสรณ์) สำนักงาน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ได้

นิภา วรจันทร์ (2552 : 62-71) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญา การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1/1 จำนวน 20 คน โรงเรียนกุศลคุ้มสามัคคีวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2549 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน และ

แบบวัดคุณธรรมจริยธรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สมอลด์ (Smalt. 1997 : 4276-A) ศึกษาเรื่อง การให้เหตุผลการให้เหตุทางจริยธรรมของหญิง 6-8 ปี จำนวน 4 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต 2 คนแรก จัดเข้าสู่ตามตัวแปรที่หลากหลายเป็นเด็กหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน พบว่าเด็กหญิงอายุ 6-8 ปี ที่ได้รับการฝึกอบรม มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงบทบาทการริเริ่มด้วยตนเองไปเป็นมุมมอง และพบว่า เด็กหญิงบางคนมีความกล้าพอที่จะเปลี่ยนคำถามไปเรื่อยๆ และมองคำถามจากอีกมุมมองหนึ่ง คือ ชอบความรู้สึกของทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีความแตกต่างระหว่างเนตรนารีกับเด็กหญิงที่ไม่ใช่เนตรนารีมากกว่าระหว่างระดับชั้นเรียน เด็กหญิงที่ไม่ใช่เนตรนารี โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลอดแนวความคิดทั้งหมด ด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเคารพตนเอง/ผู้อื่นนี้ มีเหตุผลในชั้นตอน 1-2 ส่วนเด็กหญิงที่เป็นเนตรนารี มีแนวคิดเหล่านี้เกิดขึ้นคงที่มากขึ้นในชั้นตอนที่ 4 และเห็นได้บ้างในชั้นตอนที่ 5

เทิร์สโตน (Thurston. 1998 : 71-79) ศึกษาเรื่องการรักษาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนชุมชนชนบทอันสงบสุข การรักษาชุมชนชนบทได้เสนอการดูแลจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมโรงเรียนให้ปลอดภัย และพัฒนานักเรียน และคนให้มีความรับผิดชอบในการทำความเคารพและมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น ในบทวิจัยนี้ได้อธิบายการเรียนการสอนสามแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งในการรักษาคุณธรรม จริยธรรมไว้ การสอนทักษะและการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยการเน้นทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสำหรับการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

โบนาวิตซ์ (Bonawitz. 2002 : 1433-A) ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ และเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษา โดยศึกษานักศึกษาจำนวน 205 คน ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาจากสาขาวิชาการบัญชี ธุรกิจและสาขาอื่นๆ ที่ไม่ใช่ธุรกิจ ตัวแปร

อิสระที่มีให้แก่สาขาวิชาเอกตามจำนวนรายวิชาจริยศาสตร์ และระดับผลการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีเรียนรายวิชาจริยศาสตร์ มีระดับการพัฒนาจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนเท่ากันแต่ยังไม่ได้เรียนรายวิชานี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเรียนรายวิชาจริยศาสตร์กับ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ไม่เรียนรายวิชานี้ คะแนนจริยศาสตร์แตกต่างกัน และนักศึกษาที่เรียนชั้นต่ำกว่าและเรียนรายวิชานี้มีการพัฒนาด้านจริยธรรมได้ดีกว่านักศึกษาที่เรียนวิชาอื่น แต่ยังไม่ได้เรียนรายวิชาจริยศาสตร์มีผลดีต่อการพัฒนาด้านจริยธรรมของนักศึกษามากกว่าการเรียน รายวิชากลุ่มการศึกษาทั่วไป นักศึกษาชายที่เรียนวิชาจริยศาสตร์มีคะแนนไม่เพิ่มจากก่อนเรียน เท่ากับนักศึกษาชายสาขาอื่นแตกต่างกัน มีคะแนนจริยธรรมแตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาหญิงมี ระดับการพัฒนาจริยธรรมเพิ่มขึ้น หลังจากเรียนรายวิชานี้ แต่นักศึกษาหญิงที่เรียนสาขา วิชาเอกต่างกัน มีการพัฒนาจริยธรรมหลังจากเรียนแล้วไม่แตกต่างกัน

รีเบคก้า และคณะ (Rebecca and others. 2003 : 8-11) ศึกษาเรื่องผลการใช้ นิทานในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลแอสเพอร์เกอร์ (Asperger syndrome) เพื่อปรับ พฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่มากเกินไป ผลการศึกษาพบว่า บุคคลแอสเพอร์เกอร์ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานที่มีเนื้อหาการสอนทักษะทางสังคม สามารถลดปริมาณการรับประทานอาหารลงได้อย่างเหมาะสมและมีความถี่ของการเจ็บปาก ระหว่างรับประทานอาหารเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีงามให้เกิดกับบุคคลตั้งแต่วัยแรกเกิดจน กระทั่งวัยผู้ใหญ่ และนิทานมีความสำคัญกับเด็กมากโดยเฉพาะเด็กระดับปฐมวัย เพราะเด็กวัย นี้เป็นวัยที่ชอบสร้างจินตนาการ และเนื่องจากเป็นวัยที่มีความคิดหรือเหตุผลในขั้นที่เป็น รูปธรรมมากกว่านามธรรม ต้องเป็นสื่อที่เป็นรูปธรรมในการเรียนรู้ ซึ่งสื่อประกอบการเล่า นิทานมีหลายอย่าง และหุ่นกระดาษก็เป็นสื่ออย่างหนึ่งสำหรับการเล่านิทานของ ครูผู้สอน เพราะหุ่นกระดาษเป็นสื่อที่สามารถเคลื่อนไหว จำต้องได้ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ควรเลือกให้เหมาะสมกับเด็ก และการเล่านิทานประกอบหุ่นกระดาษสามารถสร้างการเรียนรู้ ให้แก่เด็กหลายด้าน เช่น ภาษา การอ่าน การเขียน คุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ เช่น ด้าน ความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีระเบียบวินัย ตลอดจนพัฒนาการ ด้านอารมณ์

จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และเราสามารถนำผลการดำเนินงานประกอบหุ่นกระต่ายมาเป็น
 สื่อเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการเกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวชี้นำพฤติกรรมที่ดีให้เด็กได้
 เห็นเป็นตัวแทนแห่งความดีที่เด็กสามารถเลียนแบบได้ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข
 ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยย่อมมีผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่
 ถูกต้องเหมาะสมของเด็กปฐมวัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กิจกรรมการดำเนินงานประกอบหุ่นกระต่ายเสริมสร้าง
 คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดกลาง สังกัดเทศบาล
 นครขอนแก่น มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

